

Henrik Ibsen
Gengangere (1881)
ISBN 975-533-315-0
© Imge Kitabevi Yayınları, 2000
Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Nisan 2001

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mehmet Göllü

Kapak Tasarım
T. Tolga Özçelik

Düzeltili
Muna Cedden - Emel Batır

Kapak Baskı
Pelin Ofset (312) 418 70 93/94

İç Baskı ve Cilt
Zirve Ofset (312) 395 20 92

Imge Kitabevi
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11
Faks: (312) 425 29 87
İnternet: www.imge.com.tr
E-Posta: imge@imge.com.tr

Henrik Ibsen

Hortlaklar

İngilizcesinden Çeviren
İbrahim Yıldız

İçindekiler

Kişiler	7
Birinci Perde	9
İkinci Perde	47
Üçüncü Perde	81

Kişiler

HELENA ALVING: Dul bir kadın

OSWALD ALVING: Bayan Alving'in oğlu, ressam

MANDERS: Rahip, Bayan Alving'in vekili

ENGSTRAND: Marangoz

REGINA ENGSTRAND: Marangoz'un kızı

Bayan Alving'in hizmetçisi

*Olay, Norveç'in batısındaki fiyordlardan birinin kıyısında,
Bayan Alvig'in evinde geçer.*

Birinci Perde

SAHNE: Bahçeye bakan geniş bir oda. Solda bir, sağda iki kapı. Odanın ortasında yuvarlak bir masa, masanın çevresinde sandalyeler, üzerinde kitaplar, dergi ve gazeteler. Sahnenin sol ön kısmında pencereye bitişik küçük bir divan, onun önünde bir çalışma masası. Arka planda odadan daha küçük bir limonluk, onun sağında bahçeye açılan bir kapı. Limonluğun geniş cam bölmelerinden, sürekli yağın yağmurun bulanıklaştırdığı bir deniz manzarası seçilebilir.

ENGSTRAND bahçe kapısını zorlamaktadır. Sol ayağında bir sakatlık vardır; yürürken çok gürültü çıkaran bir tahta parçası çizmesinin tabanına çakılıdır. REGINA, elinde boş bir sulama kovası, ENGSTRAND'ın içeri girmesini önlemeye çalışmaktadır.

REGINA (*alçak sesle*): Ne istiyorsun be adam? Kal olduğun yerde. Üstün başın sırlıslıklam zaten...

ENGSTRAND: Allahın rahmeti bu kızım, ne var yani?

REGINA: Allahın rahmeti değil, allahın belası bir yağmur!

ENGSTRAND: Tövbe yarabbi! Seninki de laf mı şimdi? (*Aksayarak öne doğru birkaç adım atar.*) Dinle bak, sana ne diyeceğim...

REGINA: Ayağını sürükleme öyle, başımın belası! Küçük bey yukarıda uyuyor.

ENGSTRAND: Uyuyor mu? Günün bu saatinde mi?

REGINA: Orası seni ilgilendirmez.

ENGSTRAND: Dün akşam çıkıp bir güzel kafayı çektim.

REGINA: Ona ne şüphe!

ENGSTRAND: Ee, ne yaparsın kızım; iradesi zayıf insanlarsınız biz...

REGINA: Ya, ne demezsin!

ENGSTRAND: Biliyorsun, insanı yoldan çıkararak o kadar çok şey var ki bu dünyada... Ama gene de, bu sabah saat beş buçukta işimin başındaydım, evvelallah.

REGINA: İyi tamam, ama şimdi çek git artık. Seninle randevum varmış gibi burada dikilip duramam.

ENGSTRAND: Benimle neyin varmış gibi?

REGINA: Kimse görmesin seni burada, anlamıyor musun? Hadi, git artık.

ENGSTRAND (*REGINA'ya yaklaşarak*): Olmaz! Allah canımı alsın ki birazcık konuşmadan şurdan şuraya adımımı atmam. Okuldaki işim öğleden sonra bitiyor, akşam da vapura binip kente gideceğim.

REGINA (*dişlerinin arasından*): Sana uğurlar olsun!

ENGSTRAND: Eksik olma kızım. Yarın Yetimhane'nin açılış günü. Kim bilir nasıl şenlikli olur burası, su gibi içki de cabası... Ve yarın, kimse çıkıp da Jacob Engstrand'ın fırsatını bulduğunda hemen sapıtıverdiğini söyleyemeyecek.

REGINA: Yaa!

ENGSTRAND: Evet, hem yarın çok değerli insanlar olacak burada. Rahip Manders da gelecekmiş.

REGINA: Yanlışın var, Rahip Manders bugün geliyor.

ENGSTRAND: Deme yahu! Hay allah, ters bir şey yapar da ihtiyarın gözünden düşersem, yandı gülüm keten helva.

REGINA: Çıkarsana bakayım şu ağzındaki baklayı!

ENGSTRAND: Ne baklası?

REGINA (*külyutmaz bir bakışla*): Bu sefer Rahip Manders'ı mı üç kâğıda getireceksin?

ENGSTRAND: Şişşşt! Aklını mı oynattın sen? Bunu da nereden çıkardın? Yo, yo. Bay Manders'a böyle bir şey yapmam; bana her zaman dostça davrandı o. Şimdi, benim seninle konuşmak istediğim konu başka Regina; eve dönüşümle ilgili...

REGINA: Ne kadar erken gidersen o kadar iyi olur.

ENGSTRAND: İyi ama, senin de benimle gelmeni istiyorum.

REGINA (*ağzı açık kalakalır*): Seninle gelmemi mi? Ne diyorsun sen?

ENGSTRAND: Evet, benimle birlikte gelmeni istiyorum.

REGINA (*kendinden emin*): Buradan asla ayrılmam. Kafana sok bunu.

ENGSTRAND: Yok canım, görürüz bak.

REGINA: Göreceğiz elbet. Bunca yıldır Bayan Alving'in yanındayım; tam bir hanımefendi o, bana hep kendi öz evladı gibi davrandı. Onu bırakıp seninle geleceğim, öyle mi? Senin evine? Avucunu yala!

ENGSTRAND: Neler zırvalıyorsun öyle? Babana karşı mı geliyorsun, seni şillik?

REGINA (gözlerini kaçırıp mırıldanır): Bana hep "Sen benim öz kızım değilsin," deyip duruyordun ya?

ENGSTRAND: Pöh! Dert ettiğin bu mu?

REGINA: Bana "piç" diye sövüp saydığın günleri ne çabuk unuttun?

ENGSTRAND: Böyle dediysem Allah canımı alsın.

REGINA: Boşuna yorma kendini, hepsi aklımda söylediklerinin.

ENGSTRAND: Şey, sadece bir gün, bir iki tek atmışken... Eee... İnsanı yoldan çıkaran çok şey var bu dünyada, Regina.

REGINA: Hıh!

ENGSTRAND: Hem o gün annenin bütün şirretliği üzerindeydi; şunun foyasını dökeyim meydana, dedim. Havasından yanına yaklaşılmazdı haspamın. (Taklidini yapar) "Bırak Jakob! Dokunma, rahat bırak beni! Benim üç yıl Alvinglerin hizmetinde çalıştığımı unutma lütfen! Ah, ne soylu insanlardır onlar!" (Güler) Ne kadındı yarabbi! Annen buradaki hizmetçiliğini gözünde çok büyütürdü. E, ne de olsa, Yüzbaşı Alving o sırada Mabeynci olmuştu.

REGINA: Zavallı anneciğim... Mezara girene dek ona acı çektiirdin.

ENGSTRAND (omuzlarını silker): Tabii tabii, her şeyin

suçlusu benim zaten.

REGINA (ENGSTRAND'a arkasını dönerek, alçak sesle): İğg... Bir de şu iğrenç ayak...

ENGSTRAND: Ne dedin?

REGINA: *Pied de mouton*.

ENGSTRAND: İngilizce mi bu?

REGINA: Evet.

ENGSTRAND: Burada çok iyi bir eğitim gördün Regina, şimdi bunu kullanmanın tam zamanı.

REGINA (kısa bir sessizlikten sonra): Niye seninle kente gelmemi istiyorsun?

ENGSTRAND: Bir baba biricik evladını niye ister ki yanına? Yalnız ve zavallı bir adam değil miyim ben?

REGINA: Hadi hadi, bırak bu teraneyi. Söyle bakalım, gelmemi neden istiyorsun?

ENGSTRAND: Artık hayatıma yeni bir yön vereceğim.

REGINA (ısılık çalar): Daha önce çok denedin bunu ama her seferinde yüzüne gözüne bulaştırdın.

ENGSTRAND: Ama bu kez göreceksin bak. Allah canımı alsın eğer...

REGINA (ayağını yere vurur): Bırak yemin etmeyi!

ENGSTRAND: Şışş, tamam. Haklısın yavrum, çok haklısın. Bak sana söylemek istediğim şey şu: Burada, Yetimhane'deki işimden bir kenara birkaç kuruş artırdım, anlıyor musun?

REGINA: Sahi mi? Aman ne iyi.

ENGSTRAND: Bu civarda insan parasını ne gibi bir işe yatırabilir sence?

REGINA: Bilmem. Sen söyle.

ENGSTRAND: Valla, şöyle kârlı bir işe yatırmayı düşünüyorum parayı, anlıyor musun? Denizciler için bir meyhane falan...

REGINA: Tanırım!

ENGSTRAND: Birinci sınıf bir yer tabii. Öyle dangıl dungul tayfaların girip çıktığı salaş meyhanelerden değil kesinlikle. Sadece kaptanlar ile subaylar gelecek; gerçek beyefendiler yani, anlıyor musun?

REGINA: Peki, ben ne yapacağım orda?

ENGSTRAND: Bana yardım edeceksin. Ama biraz da kendini göstermen gerekiyor, anlıyor musun? Sana söz veriyorum yavrum, hiç ağır iş görmeyeceksin. Kafana ne esiyorsa onu yaparsın.

REGINA: Tabii canım, ne demezsin...

ENGSTRAND: Bunun yanında, birkaç kadının da olması şart orada. Çünkü akşamları orayı biraz daha cazip hale getirmek zorundayız; şarkı, dans falan... Unutma ki bu insanların bütün ömrü denizlerde geçiyor. (REGINA'ya yaklaşır) Şimdi, aptallığı bırak ve hayatını kurtarmaya bak. Burada kalıp da ne yapacaksın? Hanımının öğrettiklerinin sana ne yararı olacak ki? Duyduğuma göre Yetimhane'de çocuklara bakacakmışsın; sana göre bir iş mi bu yani? O piç kuruları için kendini paralayacak, gençliğini güzelliğini yok yere harcayacaksın. Bunları hiç düşünmedin mi?

REGINA: Eğer her şey umduğum gibi giderse; ileride... Evet, neden olmasın, bakarsın olur belki...

ENGSTRAND: Ne olur?

REGINA: Boş ver. Epey bir para biriktirdin mi bari?

ENGSTRAND: Yedi-sekiz yüz kron falan...

REGINA: Hiç de fena değil.

ENGSTRAND: Eh, işe başlamak için yeterli.

REGINA: Bu paradan birazcık da bana vermeyi düşünmedin mi?

ENGSTRAND: Yo, valla; düşünmedim.

REGINA: Hiç değilse, şöyle bir elbiselik kumaş göndermek de mi aklına gelmedi?

ENGSTRAND: Kente gelip benimle birlikte yaşarsan bir sürü elbisen olur.

REGINA: Hıh! İstesem pek çok elbise alabilirim kendime.

ENGSTRAND: Ama Regina, babacığının sana kol kanat girmesi daha iyi değil mi? Hemen şu anda Küçük Liman Sokağı'nda bir yer satın alabilirim; fazla bir para istemiyorlar. Orasını böyle, denizciler için çok güzel bir yer haline getirebiliriz, anlıyor musun?

REGINA: Seninle beraber olmaya hiç niyetim yok benim! Seninle yapacak hiçbir şeyim de olamaz, anladın mı? Şimdi çek git, hadi!

ENGSTRAND: Hep benim yanımda kalacak değilsin. İşini bilmezsen o başka tabii... Ama böyle bir talihsizlik de olmaz gibime geliyor. Şu bir iki yılda iyice serpilip geliştin; senin gibi güzel bir kızın...

REGINA: Eee?

ENGSTRAND: Bir kaptanın ya da bir subayın gözünden kaçması uzun sürmez orada.

REGINA: O tür adamlarla hayatta evlenmem. Denizcilerde "savoir vivre" yoktur.

ENGSTRAND: Denizcilerde ne yoktur?

REGINA: Onların ne mal olduklarını bilirim. Evlenmeye

gelmez onlar.

ENGSTRAND: Tamam canım, evleneceğim diye tasalanma. Sen de yolunu bulmaya bakarsın. *(Daha bir laubali)* Bir adam vardı, İngiliz, şu yatı olan hani... Tam yetmiş sterlin vermişti annene; yetmiş sterlin! Üstelik annen senden daha güzel de değildi.

REGINA *(ENGSTRAND'a yaklaşıarak)*: Defol!

ENGSTRAND *(geriler)*: Hey, dur! Ne yapıyorsun? Bana mı vuracaksın?

REGINA: Annem hakkında bu şekilde konuşursan vuracağım. Defol diyorum sana! *(ENGSTRAND'ı bahçe kapısına doğru iter)* Kapıları da çarpma arkandan, küçük bey...

ENGSTRAND: Anladık, uyuyor. Bu delikanlı için böylesine kaygılanman çok garip doğrusu. *(Sesini alçaltarak)* Onunla ilgisi var mı acaba senin şu tasarının?..

REGINA: Defol hemen, çabuk! Aklın uçup gitmiş senin, bunak herif! Yo, gitme dur! Bay Manders geliyor işte! Geç, şu mutfak merdiveninden aşağı in.

ENGSTRAND: *(sağa doğru yürürken)*: Peki peki... gidiyorum. Ama o gelen adamla oturup biraz konuş. Bir evladın babasına ne borçlu olduğunu en iyi o anlatır sana. Ne olursa olsun, ben senin babanım. Bunu aklından çıkarma. Nüfus kütüğünde de böyle yazıyor.

(Dipteki kapıdan çıkar. REGINA onun arkasından kapıyı kapatır. Aceleyle aynanın karşısına geçer, mendiliyle kendisini yelpazeler, üstünü düzeltir, sonra çiçeklerle meşgul oluyormuş pozunu takınır. MANDERS bahçe kapısından limonluğa girer. Paltoludur; şemsiyesi ve omuzunda küçük bir sırt çantası vardır.)

MANDERS: Günaydın Bayan Engstrand.

REGINA *(Hoş bir sürprizle karşılaşmış gibi)*: O, Bay Manders, günaydın. Vapur geldi demek...

MANDERS: Az önce. *(Odaya girer)* Öff, her gün yağmur... insanı usandırıyor.

REGINA *(MANDERS'in arkasında)*: Çiftçiler için bu yağmur bir nimet, Bay Manders.

MANDERS: Doğru, haklısınız. Biz kentliler için bu yönünü pek az düşünüyoruz. *(Paltosunu çıkarmaya yeltenirken)*

REGINA: A, izin verin yardım edeyim. Ha şöyle. Ooo, nasıl da ıslanmış, salona götürüp asayım. Şemsiyenizi de verin bana, açık bırakayım da kurusun.

(Şemsiye ve paltıyla sağ arka kapıdan dışarı çıkar. MANDERS çantasını ve şapkasını bir sandalyenin üzerine bırakır. REGINA tekrar içeri girer.)

MANDERS: Ah, bir evde olmak ne güzel bir duygu. Eee, söyleyin bakalım, ne var ne yok, her şey yolunda mı?

REGINA: Yolunda efendim, teşekkürler.

MANDERS: Yarınki açılış için hazırlık yapıyorsunuz herhalde.

REGINA: A, evet. Yapacak çok iş var.

MANDERS: Bayan Alving evde mi?

REGINA: Evet, az önce yukarı çıktı, küçük beye sütlü kahvesini vermek için...

MANDERS: Rıhtıma indiğimde Oswald'ın geri döndüğünü duydum, demek doğruymuş.

REGINA: Evet, önceki gün geldi. Oysa biz onu bugün bekliyorduk.

MANDERS: Umarım sağlığı ve morali yerindedir.

REGINA: Yeterince iyi efendim, eksik olmayın. Ama bu yolculuk onu müthiş yormuş. Bir an bile mola vermeden Paris'ten buraya gelmiş. Şimdi uyuyor olması gerek, onun için, kusura bakmazsanız eğer, biraz daha alçak sesle konuşalım, olmaz mı?

MANDERS: Pekâlâ, sessiz olalım öyleyse.

REGINA (*bir koltuğu masanın yanına sürer*): Lütfen oturun Bay Manders, kendinizi evinizde sayın. (MANDERS oturur, REGINA, MANDERS'in ayaklarının altına bir tabure koyar) İşte! Rahat mı böyle?

MANDERS: Teşekkür ederim, teşekkür ederim. Çok rahat. (REGINA'ya alıcı gözle bakar) Bakın size ne diyeceğim Bayan Engstrand; sizi son görüşümden bu yana bayağı büyümüşsünüz.

REGINA: A, öyle mi? Bayan Alving de benim artık ergin bir kız olduğumu söylüyor.

MANDERS: Ergin mi? Doğrusu, bu size daha uygun düşüyor.

(Kısa bir sessizlik)

REGINA: Bayan Alving'e geldiğinizi haber vereyim mi?

MANDERS: Yo, acelesi yok, sevgili yavrum. Şimdi... kuzum Regina, anlatın bana, babanızın durumu nasıl, işleri yolunda mı?

REGINA: Gayet iyi durumda Bay Manders.

MANDERS: Kente son gelişinde bana uğramıştı.

REGINA: Öyle mi? Sizinle konuşmaktan her zaman büyük zevk duyar.

MANDERS: Onu hemen her gün görüyorsunuz sanırım, öyle değil mi?

REGINA: Ben mi? Evet, görüyorum. Fırsat buldukça yani.

MANDERS: Babanız güçlü bir karaktere sahip değil, Bayan Engstrand. Kendisini çekip çevirecek birisine ihtiyacı var.

REGINA: Evet, buna ben de inanıyorum.

MANDERS: Bağlanacağı, güveneceği birine ihtiyacı var. Geçende beni görmeye gelişinde bunu bizzat kendisi itiraf etti.

REGINA: Evet, bunları bana da söyledi ama, bilemiyorum Bayan Alving bensiz yapabilir mi? Hele şu anda, tam da Yetimhane açılacakken... Hem ben Bayan Alving'ten ayrılmayı hiç mi hiç istemiyorum. Bana karşı her zaman öylesine iyidir ki...

MANDERS: Ama sevgili yavrum, bir evladın başlıca görevi... O zaman, elbette önce hanımının rızasını almak zorundayız.

REGINA: Bilemiyorum, benim yaşta bir kızın bir bekâr evinde yaşaması yakışık alır mı?

MANDERS: Ne?! Bayan Engstrand, konuştuğumuz kişi sizin öz be öz babanız!

REGINA: Evet, herhalde öyle, ama yine de... Eğer orası istediğim gibi bir yuva olsa ve beraber olacağım insan kendisine saygı duyduğum gerçek bir beyefendi olsa ve kendimi gerçekten onun öz evladı gibi hissetsem...

MANDERS: Sevgili yavrum, neler diyorsunuz öyle, bırakın artık...

REGINA: Aslında kentte yaşamayı çok istiyorum. Burası öylesine ıssız ki... Bu dünyada yalnız olmanın ne demek olduğunu siz kendiniz de biliyorsunuz Bay Manders. Gerçi kendimi övmek gibi olacak ama, becerikli ve çalışkanım. Kentte, benim çalışabileceğim uygun bir yer biliyor

musunuz, Bay Manders?

MANDERS: Ben mi? Yo, inanın bilmiyorum.

REGINA: Ama bu söylediğimi unutmayın, olmaz mı Bay Manders? Uygun bir...

MANDERS (*ayağa kalkar*): Unutmam Bayan Engstrand, merak etmeyin.

REGINA: Çünkü eğer...

MANDERS: Zahmet olmaz da Bayan Alving'e burada olduğumu bildirirseniz...

REGINA: Hemen gidip söyleyeyim Bay Manders.

(*Soldan çıkar. MANDERS odada aşağı yukarı gidip gelmeye başlar, pencerenin önünde bir süre durup elleri arkasından bahçeye bakar. Tekrar masaya gelir, eline bir kitap alıp kapağını inceler, okumaya başlar. Sonra diğer kitapları da gözden geçirir*)

MANDERS: Hımm! Bak sen!

(*Bayan ALVING ve REGINA soldaki kapıdan girerler. REGINA sağ ön kapıdan tekrar dışarı çıkar*)

Bn. ALVING: (*elini uzatır*): Sizi gördüğüme çok sevindim, Bay Manders.

MANDERS: Nasılsınız, Bayan Alving? Söz verdiğim gibi işte karşınızdayım.

Bn. ALVING: Her zamanki gibi dakik.

MANDERS: Kilisedeki kurullardan, toplantılardan başımı alamadım bunca zamandır, işlerimi zar zor halledip geldim.

Bn. ALVING: Böylesine mutlu bir anımızda yanımızda olmanız bizim için büyük bir lütuf. Yemekten önce iş konuşabiliriz. Ama eşyalarınız nerede?

MANDERS (*çabucak*): Köyde bir dükkâna bıraktım. Bu gece orada kalacağım da...

Bn. ALVING (*gülümsemesini bastırarak*): Bu seferlik, sizi, geceyi burada geçirmeye ikna edemez miyim acaba?

MANDERS: Hayır hayır, çok teşekkür ederim. Her zaman ki gibi köyde kalayım, daha iyi. Oradan vapura yetişmek çok daha kolay oluyor.

Bn. ALVING: Nasıl isterseniz. Ama bana kalmamanızın nedeni başkaymış gibi geliyor. Biz artık iyice yaşlandık...

MANDERS: Hah ha! Şakacılığınız üzerinizde. Ama elbette, bugün keyfiniz yerinde olmalı. Yarın büyük bir olay yaşanacak ve dahası, Oswald da eve dönmüş.

Bn. ALVING: Doğru, ne talihli bir kadını, değil mi? Oswald evden ayrılalı iki yıldan fazla olmuştu. Şimdiye bu kışı benim yanımda geçirmeye söz verdi.

MANDERS: Sahi mi? Ne kadar hoş. Tam da bir evlada yakışır davranış. Düşünsenize, Paris'te ya da Roma'da kendisini cezbedecek bir sürü şey varken...

Bn. ALVING: Evet ama burada da annesi var, anlıyorsunuz ya. Tanrı yavrumu korusun, hâlâ kalbinin bir köşecğinde annesine yer var demek.

MANDERS: Tabii Bayan Alving. Resim gibi, insanı her yönüyle kendisine tutsak eden bir uğraşın asli duyguları köreltmesi çok hazin olurdu.

Bn. ALVING: Gerçekten de öyle. Ama sevinerek söyleyeyim ki, bu konuda oğlumdaki hiç endişem yok. Acaba onu tanıyabilecek misiniz, çok merak ediyordum. Az sonra aşağıya inecek, şu an yukarıda biraz uzanıyor da. A, otursanıza sevgili dostum.

MANDERS: Teşekkür ederim. Sizi rahatsız etmediğimden

eminsiniz, değil mi?

Bn. ALVING: Ne münasebet, tabii ki etmiyorsunuz. (Masaya geçer)

MANDERS: Güzel. Öyleyse size evrakları göstereyim... (Çantasından bir tomar kâğıt çıkarır, sonra masanın diğer ucuna geçip oturur ve kâğıtları koyacak boş bir yer bakınır) Şimdii, önce... (Keser) Söyler misiniz Bayan Alving, bu kitapların burada işi ne?

Bn. ALVING: İş mi ne? Okuyorum.

MANDERS: Bu tür bir şey mi okuyorsunuz?

Bn. ALVING: Evet.

MANDERS: Peki, bunları okuduğunuzda kendinizi daha iyi ya da mutlu mu hissediyorsunuz?

Bn. ALVING: Kendime olan güvenim artıyor.

MANDERS: Tuhaf doğrusu. Peki nasıl oluyor bu?

Bn. ALVING: Kitaplar aklıma takılan pek çok düşünceye bir açıklık getiriyor ya da düşüncelerimin doğruluğuna olan inancımı artırıyor. Fakat beni şaşırtan ne, biliyor musunuz Bay Manders? Doğrusu, bu kitaplarda yeni hiçbir şey söylenmiyor. Herkesin düşündüğü ya da inandığı şeyler. Ama çoğumuz onları görmezden geliyor ve itiraf etmiyoruz kendimize. Farklılık burada işte.

MANDERS: Aman Allahım! Şimdi siz, ciddi ciddi, çoğu insanın düşündüğü gibi yaşamadığımı mı iddia ediyorsunuz?

Bn. ALVING: Evet, yürekten inanıyorum buna.

MANDERS: Burada, taşrada da mümkün mü bu? Bizler için de aynı şeyi mi düşünüyorsunuz?

Bn. ALVING: Elbette.

MANDERS: Yani... pes doğrusu... inanılır gibi değil.

Bn. ALVING: Ama neden bu kitaplara karşısınız, öğrenebilir miyim?

MANDERS: Niye mi karşıyım? Bu deli saçmalarını okumaya ayırdığınız zamana bile acırım ben.

Bn. ALVING: Şu durumda, bu kadar şiddetle neyi suçladığınızı kendiniz de bilmiyorsunuz, değil mi?

MANDERS: Bu kitaplardaki düşünceleri zararlı bulan pek çok yazı okudum.

Bn. ALVING: Evet ama, sizin kendi görüşünüz?..

MANDERS: Şimdi, muhterem hanımefendi, hayatta çoğu konuda başkalarının görüşüne inanmak zorundayızdır. Dünya bu temel üzerine kurulmuştur ve doğru olan da budur. Aksi halde toplumun hali ne olurdu, bir düşünün...

Bn. ALVING: Bilmem, haklısınız belki...

MANDERS: Elbette ki bu tür eserlerin hatırı sayılır ölçüde okuyucu çekebileceğini inkâr etmiyorum. Oğlunuzun çoktan beridir birinden diğerine gezip tozduğu birçok memlekette, bana söylenene göre, bayağı rağbet gören bu fikirleri öğrenmek istediğiniz için sizi ayıplamıyorum. Ama..

Bn. ALVING: Ama?..

MANDERS (sesini alçaltır): Ama bunlar uluorta konuşulmamalı Bayan Alving. Kimsenin dört duvar içinde okuduğu ya da düşündüğü şeyleri etrafına anlatmak gibi bir yükümlülüğü olmamalı.

Bn. ALVING: Tabii ki öyle. Sizinle tamamen hemfikirim bu konuda.

MANDERS: Şu Yetimhane'yi alın mesela. Orasını yaptır-maya karar verişinizden bu yana fikirleriniz oldukça değişmiş, görebildiğim kadarıyla.

Bn. ALVING: Evet, bunu inkâr etmiyorum. Ama biz Ye-

timhane'yle ilgili...

MANDERS: Evet, Yetimhane'yle ilgili meseleleri konuşacaktık. Şimdii, sıkı durun muhterem hanımefendi, asıl konumuza dönüyoruz. *(Bir zarfı açıp kâğıtlar çıkartır)* Bunları görüyor musunuz?

Bn. ALVING: Tapu senetleri mi?

MANDERS: Evet, hepsi burada; bütün işlemler de tamamlandı. Ama, size söylemekte bir sakınca görmüyorum, bunları hazırlatıncaya kadar alnımın damarı çatladı yani. Ağırılığımı koyup da resmi makamları zorlamasaydım işimiz epey uzardı. Neden dersiniz, memurlarımız, bir mülkiyet meselesi söz konusu olduğunda insana azap verecek derecede namuslu oluyorlar. Her neyse, hepsi tamam oldu sonunda. *(Kâğıtları çevirir)* Bu, Rosenvold'daki Solvik arazisini satın aldığımızı gösteren senet; araziyle birlikte orada yapılan yeni binaları da devralıyoruz. Yani okulu, öğretmen evlerini ve de okulun kilisesini. Bu da Yetimhane'nin resmi ruhsatnamesi ile yönetmeliği. Bakın, diyor ki... *(okur)* "Yüzbaşı Alving Çocuk Yuvası Yönetmeliği."

Bn. ALVING *(kâğıtlara uzun süre göz gezdirdikten sonra)*: Hepsi tamam görünüyor.

MANDERS: Kocanızın saray unvanı olan "mabeynci" yerine "yüzbaşı"yı yazdırmak daha iyi oldu bana göre. Daha mütevazı...

Bn. ALVING: Evet evet, çok iyi düşünmüşsünüz.

MANDERS: Bu da bankadaki anaparanın sertifikası; faizi Yetimhane'nin masraflarına tahsis edildi.

Bn. ALVING: Çok teşekkürler. Zahmet olmaz da, bütün mali işlerle gene siz ilgilenirsiniz...

MANDERS: Hay hay. Bana göre, şu an parayı bankada bırakmak en iyisi. Altı aylık faiz olarak yüzde dört veriyor-

lar; pek yüksek değil doğrusu ama daha sonra, bulabilirsek eğer, iyi bir ipotek karşılığında parayı borca verebiliriz, tabii ilk sırada olmak kaydıyla.

Bn. ALVING: Evet evet, aziz dostum. Neyin uygun olacağını en iyi siz bilirsiniz.

MANDERS: Bu işlerden gözümü ayırmam, merak etmeyin. Ama, yine bu konuyla ilgili olarak size uzun zamandan beri sormak istediğim bir şey var.

Bn. ALVING: Nedir o?

MANDERS: Yetimhane'yi sigortalayacak mıyız?

Bn. ALVING: Elbette... sigortalamamız gerek.

MANDERS: Ah, şimdi bir dakika hanımefendi. Meseleye biraz daha yakından bakalım.

Bn. ALVING: Sahip olduğum her şey sigortalı; bu çiftlik, içindeki eşyalar, ağıldaki hayvanlar... her şey.

MANDERS: Tabii ki. Bunlar sizin kendi malınız. Ben de aynısını yapardım. Ama bu Yetimhane'nin sigortalanması çok nazik bir konu, anlıyor musunuz? Çünkü Yetimhane bir hayır kuruluşu, çok ulvi bir amaca hizmet edecek.

Bn. ALVING: Kuşkusuz. Peki ama...

MANDERS: Kendi adıma konuşacak olursam, ben de, olabilecek bütün kazalara karşı kendimizi koruyacak önlemler almamızda en küçük bir sakınca görmüyorum.

Bn. ALVING: Ben de aynı kanıdayım.

MANDERS: Ama böyle yaptığımız takdirde çevremizdeki insanların bize bakışı değişmez mi, düşünün bir.

Bn. ALVING: Hakkımızda ne düşünüleceği tabii ki önemli, ama...

MANDERS: Bazı güçlü odaklar bu sigorta işinden rahatsız-

lık duymazlar mı sizce?

Bn. ALVING: Neyi kastettiğinizi tam olarak anlayamadım.

MANDERS: Sorumlu mevkilerde olan, nüfuz sahibi insanları kastediyorum. Onları kolay kolay göz ardı edemeyiz.

Bn. ALVING: Evet, sigorta yaptırmamızı hoş karşılamayacak insanlar çıkabilir...

MANDERS: İşte benim de demek istediğim bu, anlıyorsunuz ya. Sigorta yapmakla şimşeklerini çekeceğimiz o kadar çok insan var ki kentte... En başta rahip meslektaşlarım, mesela. Yetimhane'yi sigortaladığımız zaman, onların bu davranışımızı, ne sizde ne de bende Tanrı'nın koruyuculuğuna inancımızın olmadığı şeklinde yorumlamaları çok kolay olacaktır.

Bn. ALVING: Ama aziz dostum, bu işin içinde olduğunuz için siz de biliyorsunuz ki...

MANDERS: Evet, biliyorum biliyorum. Ben de sigortanın gerekli olduğuna inanıyorum. Ama ya bu hareketimizin yanlış yorumlanmasına engel olamazsak? Dahası, böyle bir şey Yetimhane'nin geleceğini tehlikeye atar.

Bn. ALVING: E, şey... eğer sigorta yaptırmamız böyle bir sonuca yol açacaksa...

MANDERS: İşin gerçeği, ben de karşıma çıkacak güçlükleri görmezden gelemem, çok zor bir durumda kalabilirim. Kentin ileri gelenleri bu Yetimhane'ye çok büyük ilgi gösteriyorlar. Yetimhane'nin hizmete girmesi onların da epey bir işine geliyor, çünkü ne de olsa, sırtlarındaki toplumsal yüklerin bir kısmı azalacak böylece. Dolayısıyla, bu sigorta konusunda sorumlu kişi olarak ve de vekiliniz olarak, korkarım ki, düşmanlıklarını kazanacağımız bu insanların hücum edecekleri ilk insan ben olacağım.

Bn. ALVING: Anlıyorum. Böyle bir şeyi göze almamalı-

nız.

MANDERS: Malum gazetelerin beni topa tutacağını belirtmem gerek yok herhalde.

Bn. ALVING: Bu kadar yeter aziz dostum; kararımızı verdik artık.

MANDERS: Yani, sigorta istemiyorsunuz, değil mi?

Bn. ALVING: Hayır istemiyorum, vazgeçtim.

MANDERS (*sandalyesine yaslanır*): Ama varsayın ki bir kaza oldu, dünya hali, olur a. Hasarı tazmin için bir girişimde bulunmayacak mısınız?

Bn. ALVING: Hayır, böyle bir girişimde bulunmayacağımı kesinlikle söyleyebilirim size.

MANDERS: Siz bilirsiniz Bayan Alving; ne de olsa ağır bir sorumluluk yükleniyoruz.

Bn. ALVING: Başka çaremiz var mı?

MANDERS: A, hayır. Deddiğiniz gibi... gerçekten de başka çaremiz yok. Hakkımızda yanlış yargıların oluşmasına meydan vermemeliyiz. Kamuoyunu tahrik etmeye hiçbir şekilde hakkımız yok zaten.

Bn. ALVING: Özellikle siz, bir din adamı olarak, kendinizi böyle bir tehlikenin içine atmamalısınız.

MANDERS: Hem, merak etmeyin, bir aksilik olmaz. Yetimhane'yi Tanrı'ya emanet ediyoruz, o kudretli ilahın koruyuculuğuna güvenebiliriz.

Bn. ALVING: Pekâla, Bay Manders.

MANDERS: O halde sigortadan vazgeçiyoruz.

Bn. ALVING: Evet. Kesin olarak.

MANDERS: Çok güzel. Nasıl isterseniz. (*Not alır*) Sigorta

yok.

Bn. ALVING: Bu konuyu bugün açmanız çok garip oldu...

MANDERS: Epeydir kafamdaydı.

Bn. ALVING: Gariplik şurda; dün Yetimhane'de az kalsın yangın çıkıyordu.

MANDERS: Demeyin!

Bn. ALVING: A, önemli bir şey değil canım. Bizim marangozhanede talaşlar alev almış.

MANDERS: Engstrand'ın çalıştığı yerde mi?

Bn. ALVING: Evet. Engstrand'ın kibrit yakarken çok dik-katsiz olduğunu söylüyorlar.

MANDERS: Zavallı adam, kafası öylesine meşgul ki... Pek çok zaafı var. Ama şükürler olsun, artık bundan sonra tertemiz bir hayat yaşamak için çaba gösterecek.

Bn. ALVING: Sahi mi? Kim söyledi bunu size?

MANDERS: Kendisi. Bana söz verdi. Hem, işinde de ustadır, biliyorsunuz.

Bn. ALVING: A, evet. Özellikle sarhoş olmadığı zaman.

MANDERS: Ah, onun da zayıf tarafı bu işte. Ama bana dediğine göre ayakındaki ağırları dindirmek için içiyormuş. Kentte son görüşümde zavallı adamın hali bana çok dokundu. Evime geldi, kendisine burada iş bulduğum için bana çok minnettar olduğunu, bu sayede Regina'yla beraber olabilme fırsatını bulduğunu söyledi.

Bn. ALVING: Pek sık görmüyor onu.

MANDERS: Ama dediğine göre, her gün konuşuyormuş Regina'yla.

Bn. ALVING: Bilmem, belki.

MANDERS: Söylediğine bakılırsa şeytana uyup da günah işlemeye yeltendiğinde kendisini bundan alıkoyacak birine ihtiyacı varmış. Buna öylesine inanıyor ki, bunun bile Jakob Engstrand için başlı başına bir kazanç olduğunu düşünüyorum. Bana son gelişinde geçmişteki hatalarından duyduğu pişmanlığı, yaşadığı çaresizliği anlattı; kabahatin hep kendisinde olduğundan dem vurdu. Şimdi inanın Bayan Alving, tekrar Regina'yla birlikte olmak onun için çok önemli.

Bn. ALVING (*birden ayağa kalkar*): Regina mı?

MANDERS: Böyle düşünüyor diye ona cephe almayın hemen.

Bn. ALVING. Olmaz, asla izin vermem buna. Hem zaten, biliyorsunuz, Regina'nın Yetimhane'de çalışması gerekiyor.

MANDERS: Ama düşünün bir kez, Engstrand her şeyden önce onun babası.

Bn. ALVING: Onun ne menem bir baba olduğunu herkes-ten iyi bilirim. Hayır, Regina'nın onunla gitmesine asla razı olamam.

MANDERS (*ayağa kalkar*): Hammefendi, böyle çabucak karar vermeyin. Zavallı Engstrand'ı yanlış tanımanız çok üzücü doğrusu. Sanki Engstrand, Regina'nın babası değilmiş gibi...

Bn. ALVING (*daha sakin*): Sorun bu değil. Regina'nın sorumluluğunu ben üzerime aldım ve öyle de kalacak. (*Bir an kulak kabartır*) Susun aziz dostum, artık bu konuyu bırakalım. (*Yüzü hoşnutlukla aydınlanır*) Dinleyin! Oswald merdivenlerden iniyor. Şimdi sadece onunla ilgilenelim.

(OSWALD ALVING, sırtında bir pardesü, elinde şapka, lüle taşından yapılmış piposunu içerek sol kapıdan girer.)

OSWALD (*kapı eşiğinde durur*): Ah, affedersiniz. Çalışma

odasında olduğunuzu sanıyordum. (Yaklaşır) Günaydın Bay Manders.

MANDERS (gözlerini OSWALD'ALD'dan uzun süre ayırmaz): Oh!.. Hayret doğrusu, çok tuhaf...

Bn. ALVING: Evet, ne diyorsunuz Bay Manders?

MANDERS: Ben... ben... Yo, hayır. Mümkün mü bu?

OSWALD: Evet, o yaramaz mirasyedi benim, Bay Manders.

MANDERS: Ah, benim sevgili delikanlım!..

OSWALD: İşte, oğul yuvaya döndü sonunda.

Bn. ALVING: Oswald neyi hatırlıyor, biliyor musunuz Bay Manders? Ressam olmaya karar verdiğinde buna şiddetle karşı çıkmıştınız.

MANDERS: Yanılabiliriz tabii. İlk adımlar tehlikeli gelir bize, ama sonra... (OSWALD'ın elini sıkar) Hoş geldiniz, hoş geldiniz sevgili Oswald... Size yine Oswald diyebilir miyim?

OSWALD: Başka hangi ad olabilir ki?..

MANDERS: Teşekkür ederim. Demek istediğim şu sevgili Oswald, sanatçıların hayat tarzlarını hiçbir şekilde tasvip etmediğimi düşünmemeniz gerekir. Sanatçılar, hatta ressamlar arasında ruhunu kötülüklerden koruyan pek çok insan olduğunu belirtmeliyim.

OSWALD: Hadi öyle olsun.

Bn. ALVING (gözleri ışıltılı): Ruhunu ve bedenini kötülüklerden arındırmış birini biliyorum Bay Manders. Oswald'da bir bakın, anlarsınız.

OSWALD (odada gezinirken): O anne, yapma!

MANDERS: Ona ne şüphe... Bunu kimse inkâr edemez. Ressamlıkta yavaş yavaş adınızı duyurmaya başlamışsınız

Bay Alving. Gazeteler sizden övgüyle söz ediyordu. Ama son zamanlarda o kadar da sık göremez oldum adınızı.

OSWALD (limonluğa doğru ilerler): Şu ara pek resim yapmıyorum.

Bn. ALVING: Diğer insanlar gibi sanatçılar da ara sıra dinlenmek zorunda.

MANDERS: Elbette, elbette. Böylesi zamanlarda sanatçı daha büyük atılımlar için hazırlık yapar, gücünü toplar.

OSWALD: Öyle. Anne, yemek birazdan hazır olur mu?

Bn. ALVING: Yarım saate kalmaz yavrum. Şükürler olsun ki iştahı yerinde.

MANDERS: Üstelik pipo içmeyi de seviyor.

OSWALD: Babamın piposu, yukarıda buldum.

MANDERS: A, evet, buydu işte!

Bn. ALVING: Ne oldu Bay Manders?

MANDERS: Oswald ağzında pipo kapıdan içeri girdiğinde onu bir an için babası sandım.

OSWALD: Sahi mi?

Bn. ALVING: Olacak şey mi bu? Oswald bana benzer.

MANDERS: Biliyorum. Ama Oswald'ın yüzündeki o ifade, ne bileyim, ağzının aldığı biçim... bana hemen yüzbaşı Alving'i hatırlattı. Hele pipo içişi, tam da babası gibi...

Bn. ALVING: Ben hiç de öyle düşünmüyorum. Bana göre Oswald'ın konuşma tarzı adeta bir rahibinki gibi...

MANDERS: E, evet. Aslında kilisedeki birçok rahip meslektaşımın bu noktada Oswald'la benzerlikler taşıdığını söyleyebilirim.

Bn. ALVING: Şu pipoyu bırak artık yavrum. Burada tütün

içilmesine izin vermiyorum.

OSWALD (*pipoyu bırakır*): Peki. Şöyle bir denemek istemiştim. Hatırlıyorum da, sadece bir kere, o da çocukken pipo içtim.

Bn. ALVING: Sen mi?

OSWALD: Evet. Daha küçücük bir çocukken, bir gece, babamın odasına çıkmıştım. Öyle neşeliydi ki...

Bn. ALVING: Oh, o zamanlar çok küçüktün, o günleri hatırlayamazsın.

OSWALD: Yo, dün gibi hatırlıyorum: Babam beni dizine oturttu ve piposunu ağzıma verdi. "İç bakayım," dedi, "iç de ciğerlerin bayram etsin evlat!" Zar zor dumanı içime çekmeye çalıştım, sapsarı kesilinceye kadar, öyle ki tomur tomur terler birikti alnımda. Babam ise kahkahalarla gülüyordu...

MANDERS: Ne feci...

Bn. ALVING: Oswald hayal görmüş olmalı Bay Manders.

OSWALD: Hayır anne, hayal değil, gerçek. Hatırlasana, içeri girip beni odama götürmüştün, kötüleşip kusmaya başladığımı görünce de ağlamıştın. Babam sık sık böyle şakalar yapar mıydı?

MANDERS: Gençliğinde deli dolu bir insandı.

OSV: Her şeye rağmen yaşamı süresince çok şey yaptı babam, kısa bir ömür sürdüğü halde.

MANDERS: Evet, azizim Oswald Alving, böylesine değerli, hayatını dolu dolu yaşamış bir babanın adını taşıyorsunuz. Bunun sizi daha bir kamçılایacağını ummak istiyoruz.

OSWALD: Elbette, öyle olacak.

MANDERS: Onun anısına adanmış bir günde aramızda bu-

lunmanız çok güzel bir olay.

OSWALD: Babam için ne yapsam azdır.

Bn. ALVING: Oswald'ın yaptığı en güzel şey de epey bir süre yanımda kalmaya karar vermesi...

MANDERS: Evet, bu kışı burada geçireceğinizi duydum.

OSWALD: Bir süre buradayım Bay Manders. Ah, tekrar evde olmak ne güzel!

Bn. ALVING (*gözleri parlayarak*): Değil mi?

MANDERS (*OSWALD'a sevecenlikle bakar*): Baba ocağından çok genç yaşta ayrıldınız sevgili Oswald.

OSWALD: Evet. Kimi zaman, o kadar erken gitmeseydim daha iyi mi olurdu acaba, diye kendi kendime soruyorum.

Bn. ALVING: Daha neler! Bir delikanlının dünyayı erken tanıması onun için en uygundur; hele ailenin tek evladıysa... Anne babalarının dizinin dibinde hiç ayrılmamış ve alabildiğine şımartılmış çocuklara acıyorum doğrusu.

MANDERS: Bu, tartışmaya açık bir konu Bayan Alving. İçinde doğduğu sıcak yuva bir evlat için en uygun yerdir; her zaman da öyle olmalıdır.

OSWALD: Bay Manders'a katılıyorum.

MANDERS: Oğlunuzu göz önüne alın Bayan Alving. Evet, onun yanında da bunu konuşmamızda bir sakınca yok. Oswald'ın durumuna bir bakalım şimdi. Yirmi altı-yirmi yedi yaşına geldi ama hâlâ düzenli bir aile hayatının ne anlamı geldiğini öğrenme fırsatı bulamadı.

OSWALD: Affedersiniz ama Bay Manders, bunda yanılıyorsunuz.

MANDERS: Yanılıyor muyum? Dışarıdayken günleriniz hep sanatçı çevrelerde geçmedi mi?

OSWALD: Evet.

MANDERS: Özellikle genç ressamlarla birlikte.

OSWALD: Elbette.

MANDERS: Ama bu insanlar ilke olarak sıcak bir yuvanın, bir aile hayatının gerekliliğine inanmazlar, bildiğim kadarıyla.

OSWALD: Evlenmeye hiç niyeti olmayan pek çok ressam var, Bay Manders.

MANDERS: Benim de söylediğim bu işte.

OSWALD: Ama yine de oturdukları evlerde çok düzenli ve rahat bir hayat yaşıyorlar.

(Bayan ALVING, OSWALD'ın sözlerini başıyla onaylar)

MANDERS: Ama ben bekâr evlerinden söz etmiyorum. "Ev," demekle aile hayatını, yani bir erkeğin karısı ve çocuklarıyla birlikte yaşadığı yeri kastediyorum.

OSWALD: Dedğiniz gibi çocukları ve çocuklarının anneleriyle birlikte yaşayan ressamlar da var.

MANDERS (yerinden sıçrayarak ellerini kavuşturur): Aman yarabbi!

OSWALD: Ne oldu Bay Manders?

MANDERS: Çocuklarının annesiyle mi, dediniz?

OSWALD: Evet, yoksa adamın çocuklarının annesini tanımamasını mı tercih ederdiniz?

MANDERS: Anlaşıldı, o ahlak dışı, rezil ilişkileri anlatmak istiyorsunuz.

OSWALD: Bu insanların hayatında ahlak dışı hiçbir şey görmedim ben.

MANDERS: Bir erkekle bir kadın, böyle bir hayat tarzını, gizlemeye bile gerek duymadan benimseyebilirler, öyle mi?

OSWALD: Başka ne yapsınlar? Züğürt bir ressam ve onun gibi züğürt bir kız... evlenmek de pahalıya patlayacağına göre... Başka ne yapsınlar?

MANDERS: Ne mi yapsınlar? Söyleyeyim Bay Alving; ta işin başından birbirlerinden uzak dursunlar... evet, uzak dursunlar!

OSWALD: Bu güzel öğüdünüz kanları fokur fokur kaynayan bu gençleri pek etkilemez.

Bn. ALVING: Evet, gerçek bu Bay Manders.

MANDERS: Böylesi şeyleri resmi makamlar hoşgörüyü mi karşılayacaklar sanıyorsunuz? Herkesin gözü önünde devam edip gidecek bu edepsizlikler, öyle mi? (Bayan ALVING'e döner) Oğlunuz için enikonu kaygılanmakta ne kadar haklıymışım. Ahlaksızlığın ayyuka çıktığı o yerlerde o da bulunmuş... çok büyük marifetmiş gibi de anlatıyor.

OSWALD: İzin verirsiniz şöyle anlatayım, Bay Manders. Ben her pazar günü bu "kural dışı" evlerden bir ikisine konuk oluyordum.

MANDERS: Hem de pazar günü!

OSWALD: Evet, tatil günü... İşte bu evlerde ne uygunsuz bir sözün kullanıldığını duydum, ne de ahlak dışı bir olaya tanık oldum. Ama asıl ahlaksızlıkla nasıl karşılaştım, biliyor musunuz Bay Manders?

MANDERS: Hayır, çok şükür ki bilmiyorum.

OSWALD: O halde size anlatmaktan zevk duyacağım. Sizin ideal birer eş ve baba olarak gördüğünüz adamlardan bir ikisi bazen bu gösterişsiz ressam evlerini ziyaret etmek

lütunda bulunurlardı. Bu sayede neyi öğrendik biliyor musunuz? Bu beyefendiler bizim hiç bilmediğimiz yerler hakkında epey bilgi sahibiydiler; bize hayal bile edemeyeceğimiz şeyler anlattılar.

MANDERS: Ne yani? Namuslu erkeklerin de evlerinden uzakta olduklarında her türlü ahlaksızlığı yapabileceğine inanmamı mı istiyorsunuz?

OSWALD: Aynı namuslu adamların eve döndüklerinde, her yanda ahlaksızlığın kol gezdiğine dair nutuk çektiklerine hiç tanık olmadınız mı?

MANDERS: Evet ama...

Bn. ALVING: Ben de tanık oldum buna.

OSWALD: İşte söyledikleri her söze gözünüz kapalı inanabilirsiniz. Bazıları iyice uzmanlaşmıştır. (Başını ellerinin arasına alır) Oh, dışarıdan bakınca göz kamaştıran böylesi bir aile hayatının aslında iğrenç bir sahtekârlığa dayandığını görmek!..

Bn. ALVING: Böyle kızıp köpürmekle bir yere varamazsın Oswald.

OSWALD: Evet, haklısın anne. Sinirlenince daha kötü oluyorum. Hem, öylesine yorgunum ki...Yemek saatine kadar çıkıp biraz hava alayım. Özür dilerim Bay Manders, beni anlamanız mümkün değil, ama benim düşüncem de bu işte. (Sağ arka kapıdan çıkar)

Bn. ALVING: Zavallı yavrum!

MANDERS: Siz böyle davrandıktan sonra Oswald'ın başka türlü olması imkânsız Bayan Alving. (Bayan ALVING, MANDERS'a bakar ama bir şey demez) "Ben bir mirasyediyim" dedi. Maalesef, söylediği tek doğru söz bu, tek doğru söz! (Bayan ALVING gözlerini kaçırmadan bakmaya devam eder) Ne diyorsunuz bütün bunlara?

Bn. ALVING: Oswald'ın söylediği her söz doğru bence.

MANDERS: Doğru mu? Doğru mu? Böylesine ahlak dışı şeyleri savunması doğru ha?

Bn. ALVING: Ben burada, bu konuları kendimce düşündüğümde de Oswald'la aynı sonuçlara ulaştım Bay Manders. Ama bunları biriyle konuşmayı göze alamıyordum. Şimdi benim söylememe gerek kalmadı; oğlum benim yerime de konuşabilir artık.

MANDERS: Doğrusu bu haliniz içler acısı, Bayan Alving. Ama size gerçeği anlatmak benim görevim. Şu anda karşınızda vekiliniz, aynı zamanda da sizin ve kocanızın eski bir dostu olarak bulunuyorum. Şu anda, hayatınızın en önemli anında yanınızda olmuş rahibiniz olarak karşınızda bulunuyorum.

Bn. ALVING: Peki rahibimiz olarak bana ne söyleyeceksiniz?

MANDERS: İlk olarak, hafızanızı şöyle bir yoklamanızı istiyorum Bayan Alving. Bunu konuşmanın tam da sırası. Yarın kocanızın ölümünün onuncu yıldönümü; ve bizler onun anısına yaptırdığınız Yetimhane'nin açılışını yapacağız. Ben de burada toplanacak insanlara sesleneceğim. Ama bugün sizinle özel olarak konuşmak istiyorum.

Bn. ALVING: Buyrun Bay Manders.

MANDERS: Daha evliliğiniz birinci yılını doldurmamışken uçurumun kenarına gelmiş olduğunuzu ne çabuk unuttunuz? Evinizi, yuvanızı bırakıp gittiğinizi, kocanızdan kaçtığınızı... evet Bayan Alving, kaçtığınızı... ve Bay Alving'in tüm rica ve yalvarışlarına rağmen geri dönmeyi reddettiğinizi unuttunuz mu?

Bn. ALVING: O ilk yıl ne kadar mutsuzdum, hatırlamıyorum musunuz?

MANDERS: Bu dünyada isyancı bir ruh mutlu olmayı arzular sadece. Neyimize bizim mutlu olmak?.. Olmaz! Bize düşen görevimizi yapmak, o kadar. Ve sizin üstünüze düşen görev ise kendinize eş olarak seçtiğiniz ve kutsal bir bağla bağlandığınız insana sadık olmaktır.

Bn. ALVING: Kocamın o zamanlar nasıl bir hayat sürdürdüğünü, ne gibi aşırılıklar yaptığını biliyor olmanız gerekir.

MANDERS: Ben sadece onun hakkında çıkarılan dedikoduları biliyorum. Bunların doğru olduğuna kanaat getirdim kocanızın karşısına çıkan ilk kişi ben olurdum. Bir kadının görevi kocasını yargılamak değildir Bayan Alving. Yapmanız gereken şey kaderinize razı olmak, çektiğiniz ıstıraplara sabırla katlanmaktır. Ama bunun yerine, görevinizi bir yana bırakıp isyankâr bir tutumla kocanızı terk ettiniz, onun attığı yanlış adımlara engel olmak dururken... Kendi saygınlığınıza gölge düşürmekle kalmadınız bu arada, başka insanları da zor duruma soktunuz.

Bn. ALVING: Başkalarını da mı? Kimi mesela?

MANDERS: Gelip bana sığınmanız çok büyük bir düşüncesizlikti.

Bn. ALVING: Ama siz hem rahibimiz hem de en yakın dostumuzsunuz.

MANDERS: Özellikle öyle olduğum için. O durumda sağduyuyla hareket ederek sizi bu korkunç kararınızdan vazgeçirdiğim, doğru yolu göstererek size görevinizi hatırlattığım ve böylece kocanıza dönmenizi sağladığım için Tanrıya şükretmelisiniz.

Bn. ALVING: Evet Bay Manders, sizin sayenizde oldu bunlar.

MANDERS: Ben sadece ilahi gücün emrinde aciz bir kul olarak yapmam gerekeni yaptım. Şimdi söyleyin Bayan Al-

ving; sizi tekrar görev ve itaat boyunduruğu altına sokarak sonraki kutsal evlilik hayatınızın tohumlarını atmanıza önayak olmadım mı? Her şey size önceden dediğim gibi gelişmedi mi? Kocanız da görevini hatırlayıp doğru yola gelmedi mi? O da sizinle muhabbetle geçinip çevresine hep iyilik dağıtmadı mı? Sizi kendi işlerine ortak yapmadı mı? Üstelik becerikli bir yardımcı oldunuz ona, bunu hep takdirle karşıladım. Ama şimdi hayatınızdaki ikinci yanlışlı açıklayacağım.

Bn. ALVING: Neymiş o?

MANDERS: Bu olaydan sonra bu defa bir anne olarak üstünüze düşeni yapmadınız; tıpkı bir eş olarak görevinizi bırakıp kaçmanız gibi.

Bn. ALVING: Yo!

MANDERS: Evet. Söz dinlemez bir mizacınız var Bayan Alving. Hep duygularınızın esiri oldunuz; bu da sizin felaketinize yol açtı. Kural ve kanun dışı şeylere karşı zaaf içinde oldunuz; teslimiyete hiç yanaşmadınız. Size sıkıcı gelen ne varsa, en ufak bir rahatsızlık duymadan bir kenara atıveriyordunuz. Sorumluluklarınızı bir yük olarak görüyordunuz, onları sırtınızdan atmak kolayınıza geliyordu. Evinizin kadını olmak sizi tatmin etmiyordu; bu yüzden kocanızı terk ettiniz. Daha sonra annelik göreviniz de sizi usandırdı; bu defa yaptığınız şey Oswald'ı yaban ellere göndermek oldu.

Bn. ALVING: Evet, doğru.

MANDERS: İşte bu nedenle bir yabancı gibisiniz ona.

Bn. ALVING: Yo, yo... hayır!

MANDERS: Evet, yabancısınız. Başka türlü düşünülemez zaten. İşte, oğlunuzun sonunda ne hale geldiğini kendi gözlerinizle gördünüz. Artık kabul edin Bayan Alving;

kocanız hakkında çok feci yanlışlar içindeydiniz, bu gerçeği onun anısına bir yetimhane yaptırmakla kendiniz de teslim etmiş oluyorsunuz. Şimdiye oğlunuza karşı ne kadar yanlış bir tutum içinde olduğunuzu kabul etmeniz zamanı Bayan Alving. İş işten geçmeden Oswald'ı doğru yola çekebilirsiniz. Yeni bir sayfa açın artık hanımefendi, onu şeytanın izinden gitmekten kurtarmak üzere harekete geçin. *(Parmağını uzatır)* Çünkü, gerçekten de bir anne olarak suçlusunuz... Ben bunu bilir, bunu söylerim.

(Kısa bir sessizlik)

Bn. ALVING *(ağır ağır konuşur)*: Söyleyeceklerinizi söylediniz Bay Manders. Yarın da, buraya gelecek insanlara kocamı hayırla anacağınız bir konuşma yapacaksınız. Ben yarın konuşmayacağım. Ama şimdi, sizin gibi benim de söyleyecek birkaç sözüm var.

MANDERS: Kuşkusuz kendinizi mazur göstermeye kalkışacaksınız.

Bn. ALVING: Hayır, sadece size anlatmak istediğim bir şey var.

MANDERS: Evet?

Bn. ALVING: Kocam ve benim hakkımda ve bildiğiniz kadarıyla bizim evlilik yaşantımız hakkında bütün bu söyledikleriniz, önemle üzerinde durduğunuz şu "görev" konusunu düşündürdü bana. Olayın içyüzünü bilmiyorsunuz. Daha önceleri bize sık sık uğrarken, ben kocama döndükten sonra bir daha evimize ayak basmadınız.

MANDERS: Ama kocanız ve siz, bu olaydan hemen sonra kentten ayrılıp buraya yerleştiniz.

Bn. ALVING: Evet ama, siz de bir daha uğramadınız buraya, onun için de kocamın neler yaptığından haberdar olmadınız. Son zamanlarda da yalnızca Yetimhane ile ilgili

olarak gelip benimle konuşuyorsunuz.

MANDERS *(belli belirsiz bir sesle)*: Helena, eğer bu bir sitemse, çok rica ederim, düşünün ki...

Bn. ALVING: ... mesleğinize gösterdiğiniz saygıyı, değil mi? Evet, benim gibi kocasını yüzüstü bırakıp kaçan bir kadın için değer mi? Böylesine akıllı havada bir kadının hiç önemsenmemesinden daha doğal ne olabilir ki?

MANDERS: Muhterem hanımefendi, çok abartıyorsunuz.

Bn. ALVING: Evet, her neyse. Söylemek istediğim şu Bay Manders; beni bir eş olarak görevimi yapmamaktan dolayı kınarken herkesin diline doladığı şeyleri ifade etmekten öteye geçmediniz.

MANDERS: Olabilir. Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?

Bn. ALVING: Şey... Şimdi size gerçeği anlatacağım Bay Manders. Sizin bunu bir gün mutlaka öğrenmeniz gerektiğine dair kendi kendime söz vermiştim... sizin Bay Manders, yalnızca sizin!

MANDERS: Pekâlâ. Nedir o gerçek?

Bn. ALVING: Gerçek şu: Kocam ölene dek sefahat içinde yüzdü hep.

MANDERS *(sandalyesinde şöyle bir sarsılır)*: Ne diyorsunuz?

Bn. ALVING: Sizin bizi evlendirdiğiniz andan başlayarak on dokuz yıllık evlilik hayatımız boyunca hep sefih bir hayat yaşadı; sınır tanımaz bir biçimde...

MANDERS: Bay Alving'in gençliğinde yaptığı aşırılıklara, taşkınlıklara hadi neyse de, bu sefahat de nereden çıktı?

Bn. ALVING: Onu tedavi eden doktorun teşhisi...

MANDERS: Ne demek istediğinizi anlamıyorum.

Bn. ALVING: Anlamanız gerekmez zaten.

MANDERS: Kafam allak bullak oldu. Evliliğinizin, kocanızla birlikte geçirdiğiniz bütün bir hayatın bir esrar perdesi altında kalmış olduğunu düşünmek...

Bn. ALVING: Şimdi bu esrarı biliyorsunuz artık.

MANDERS: Bu... bu... inanılmaz bir şey. Anlayamıyorum, aklım almıyor. Nasıl olabilir? Peki, tüm bu olanları nasıl gizli tutuyordunuz?

Bn. ALVING: Her gün savaşıyordum bunun için. Oswald doğduğu zaman az da olsa bir ümit ışığı görür gibi oldum. Ama bu da uzun sürmedi. Ve o andan sonra benim için daha zorlu bir mücadele başladı. Kimsenin çocuğumun ne biçim bir babası olduğunu öğrenmemesi için çırpınıp durdum. Herkesin onu nasıl takdir ettiğini siz de gayet iyi bilirsiniz. Kimse onun kötü bir davranışta bulunacağına ihtimal vermezdi. Görünüşteki yaşam biçimi namus ve şerefine hiçbir leke bulaştırmıyordu. Ama sonunda Bay Manders, bunu da öğrenmelisiniz, sonunda her şeyden daha korkunç bir olay oldu.

MANDERS: Bu anlattıklarınızdan daha korkunç ne olabilir ki?

Bn. ALVING: Kocamın dışarıda olduğu zaman yaptığı çapkınlıklara katlandım Bay Manders. Ama ne vakit, asil rezalet burada, bu dört duvar arasında patlak verdi...

MANDERS: Nasıl? Burada mı?

Bn. ALVING: Evet, burada, bu evde. İşte orada (*sağ ön kapıyı gösterir*), ilk kez şu yemek odasında bir şeylerin döndüğünü sezinledim. Bir gün orada bir şeylerle uğraşıyordum, odanın kapısı aralıktı. Hizmetçimiz limonluktaki çiçekler için bahçeden su taşıyordu.

MANDERS: Sonra?

Bn. ALVING: Sonra bir ara kocamın sesini duydum. Alçak sesle hizmetçimize bir şeyler söylüyordu. Sonra... (*sinirli bir gülüşle*) oh, hizmetçimizin sözleri hâlâ kulaklarımda... o, yüreğimi burkan gülünç sözleri: "Bırakın beni Bay Alving! Bırakın gideyim!"

MANDERS: Kocanız adına ne hafifçe davranış. Ama bu, bir densizlikten öte bir anlam taşımaz Bayan Alving, inanın bana.

Bn. ALVING: Daha sonra neye inanacağımı artık biliyordum. Kocam bu kıza göz koymuş, emeline de ulaşmıştı; bizi neyin beklediği belliydi artık.

MANDERS (*taşlaşmış gibi*): Hem de bu evde ha! Bu evde!

Bn. ALVING: Bu evde çok acı çektim. Geceleri onu evde tutmak için... yukarıdaki odasında birbiri ardınca içtiği kadehlere eşlik ederek mutlu bir eş rolü oynamak zorundaydım. Onunla saatlerce beraber olmak, içki içip dostça konuşmak, onun kaba saba şakalarını sineye çekmek, sonunda da yatağına götürüp yatırmak için onunla kavga etmek zorundaydım... her gece.

MANDERS (*titreme içinde*): Bütün bunlara katlanabildiniz, öyle mi?

Bn. ALVING: Oğlum için katlanmak zorundaydım. Ama bu kez hizmetçinin işin içinde olması rezaletin dik âlâsıydı. Bunun bir son olması gerektiğine karar verdim. Evde kocam ve diğerleri üzerinde mutlak bir otorite kurdum. Kocama karşı kullanabileceğim bir silahım vardı, anlıyorsunuz ya. Bu yüzden ses çıkarmaya cesaret edemedi. Oswald'ı işte bu olaydan sonra dışarıya gönderdim. Yedi yaşlarındaydı o zaman; o yaştaki her çocuk gibi ev içinde olup bitenleri anlamaya ve sorular sormaya başlamıştı. Aziz dostum, bütün bunlara ben dayanabilirdim ama oğlum burada kaldıkça, bu kokuşmuş evin havasını soluduk-

ça büsbütün zehirlenecekti. Bu nedenle uzaklara gönderdim onu. Babası yaşadığı sürece Oswald'ın neden eve ayak basmadığını şimdi anladınız sanıyorum. Bunun benim için ne demek olduğunu bilir misiniz?

MANDERS: Gerçekten de çok acıklı.

Bn. ALVING: Kendimi işe kaptırmasaydım bu şekilde yaşayamazdım. Başardığım işlerden dolayı kendimle övünebilirim. Arazilerin değer kazanması, kocamın itibarını artıran tüm sözleşmeler... Bunlardan herhangi biri için kendisini zahmete soktu mu dersiniz? Ne gezer? Bütün gününü divana uzanıp eski gazeteleri okumakla geçiren adam mı yapacaktı bunları? Bunu da öğrenin Bay Manders, hepsini ben yaptım. Seyrek de olsa işlerle ilgilendiği zaman ona ne yapması gerektiğini söyleyen bendim. Yeniden eski taşkınlıklarına başlayıp o sefiş hayatına geri döndüğünde bütün yük benim omuzlarıma biniyordu.

MANDERS: Ve siz böylesi bir adam için yetimhane yaptırınız.

Bn. ALVING: Vicdan azabının bir insana neler yaptırabileceğini böylece görmüş oluyorsunuz Bay Manders.

MANDERS: Vicdan azabı mı? O niye?

Bn. ALVING: İçimde hep, gerçeğin bir gün mutlaka ortaya çıkacağı korkusu vardı. Bu yüzden Yetimhane'yi yaptır-dım; bütün kuşkulara ve söylentilere bir son vermek için...

MANDERS: Bunda hata ettiğiniz söylenemez Bayan Alving.

Bn. ALVING: İyi bir neden daha var. Oswald'a, öz oğluma, babasından tek kuruş bile miras kalmasını istemiyorum.

MANDERS: Öyleyse Yetimhane'yi tamamen Bay Alving'in parasıyla yaptırınız.

Bn. ALVING: Evet. Orası için harcadığım paranın hepsi Yüzbaşı Alving'indir. Bir kuruş bile bırakmadım.

MANDERS: Anlıyorum.

Bn. ALVING: O para beni satın almıştı. Onun Oswald'ın eline geçmesini istemiyorum. Oğluma miras kalacak her şey benim mülkiyetimde olacak, bunda kararlıyım.

(OSWALD sağ arka kapıdan içeri girer. Şapka ve palto-sunu dışarıda bırakmıştır)

Bn. ALVING: Geldin mi yavrum?

OSWALD: Bu durmadan yağan yağmurda ne yapabilir ki insan? Yemek hazır galiba, bu iyi işte.

(REGINA, elinde bir paket, yemek odasından gelir)

REGINA: Bu paket size geldi hanımefendi. (Paketi verir)

Bn. ALVING (MANDERS'a bakarak): Yarın ilahiler de söylenecek değil mi?

MANDERS: Hı-hım.

REGINA: Yemek hazır efendim.

Bn. ALVING: Güzel. Şimdi geliyoruz. Daha önce şu... (paketi açmaya başlar)

REGINA: Ne tür şarap içersiniz efendim; kırmızı mı yoksa beyaz mı?

OSWALD: Her ikisini de Bayan Engstrand.

REGINA: Bien. Nasıl isterseniz, Bay Alving. (Yemek odasına girer)

OSWALD: Ben de şişeleri açayım, bari...

(REGINA'nın ardından odaya girer, kapı aralık kalmıştır.)

Bn. ALVING: Evet, tahmin etmiştim. İşte ilahiler, Bay

Manders.

MANDERS (*ellerini kavuşturur*): Yarın nasıl bir konuşma yapmak zorunda olduğumu düşündükçe...

Bn. ALVING: İdare edersiniz artık.

MANDERS (*yemek odasını kollayarak, alçak sesle*): Yarın hiçbir kuşku uyandırmamalıyız.

Bn. ALVING (*alçak sesle ama vurgulayarak*): Evet, böylece bu korkunç komedi bir son bulacak. Yarından sonra kocam bu evde sanki hiç yaşamamış olacak. Artık bundan sonra yalnızca ben ve oğlum varız.

(*Yemek odasından, önce devrilen bir sandalye sesi, sonra da REGINA'nın sert bir şekilde OSWALD'ı tersleyişi işitilir: Oswald! Çıldırdın mı? Bırak beni!*)

Bn. ALVING (*dehşet içinde*): Oh!

(*Bayan ALVING falthası gibi açılmış gözlerle yemek odasına bakar. Odadan OSWALD'ın öksürdüğü ve bir şarap şişesini açtığı duyulur.*)

MANDERS (*telaşla*): Ne var? Ne oldu Bayan Alving?

Bn. ALVING (*kısıık bir sesle*): Hortlaklar. Kocamla eski hizmetçi... limonlukta... hortladılar sanki...

MANDERS: Ne diyorsunuz? Yani Regina? Regina şimdi?..

Bn. ALVING: Evet. Gelin; konuşmayın!

(*MANDERS'in koluna girer, ağır adımlarla yemek odasına ilerlerler*)

PERDE

İkinci Perde

Aynı sahne. Dışarıdaki manzara sis yüzünden hâlâ bulanıktır. MANDERS ile Bn. ALVING yemek odasından sahneye girerler.

Bn. ALVING (*eşikten yemek odasına seslenir*): Gelmiyor musun Oswald?

OSWALD: Yo, hayır. Biraz dışarıda gezinmek istiyorum.

Bn. ALVING: İyi olur; hava biraz açtı gibi. (*Yemek odasının kapısını kapatır; salona doğru ilerleyerek seslenir.*) Regina!

REGINA (*dışarıdan*): Buyrun efendim.

Bn. ALVING: Çamaşırhaneye inip çelenk yapanlara yardım et.

REGINA: Başüstüne efendim.

(Bn. ALVING, REGINA'nın gittiğinden emin olduktan sonra kapıyı kapatır)

MANDERS: Oswald bizi duyamaz, değil mi?

Bn. ALVING: Kapı kapalıyken duyamaz. Hem zaten dışarı çıkıyor.

MANDERS: Hâlâ hayretler içindeyim. Yemekte lokmalar sanki boğazıma dizildi.

Bn. ALVING (heyecanını yenmeye çalışarak aşağı yukarı gezinmeye başlar): Benim de. Ne yapacağız şimdi?

MANDERS: Evet, ne yapacağız? İnanın bilmiyorum. Bu tür şeylere hiç alışık değilim.

Bn. ALVING: Henüz ortada önemli bir şey yok.

MANDERS: Tanrı korusun! Ama yine de çok yakışıksız bir davranıştı.

Bn. ALVING: Oswald'ın aptalca bir şakasından başka bir şey değil Bay Manders, emin olun.

MANDERS: Daha önce dediğim gibi, bu tür konular üzerinde hiçbir tecrübem yok; ama bana öyle geliyor ki...

Bn. ALVING: Regina'nın bir an önce bu evden gitmesi gerek. Bu kesin.

MANDERS: Evet, öyle.

Bn. ALVING: Ama nereye gidecek? Onun gitmesiyle...

MANDERS: Babasının yanına elbette.

Bn. ALVING: Kim dediniz?

MANDERS: Babası... Yo, Engstrand'a gitmesi... Ama Tanrı aşkına Bayan Alving, böyle bir şey nasıl olabilir? Her şeye rağmen yanılmış olabilirsiniz.

Bn. ALVING: Yanılmış olamam. En kötüsü de bu işte. Jo-

anna itiraf etti bana, kocam da bu ilişkiyi yalanlayamadı. Artık bu rezaleti hasır altı etmekten başka çare yoktu.

MANDERS: Doğru, haklısınız.

Bn. ALVING: Hizmetçiyi hemen evden uzaklaştırdım; dilini tutması için de kendisine yüklüce bir para verdim. Buradan ayrıldıktan sonra kente gitti, kendine yeni bir düzen kurmak için. Eski göz ağrısı Engstrand'la tekrar ilişki kurdu. Elindeki parayı gösterip, bu parayı yazın yatıyla bizim fiyorda gelmiş bir yabancından sızdırdığına dair güzel bir hikâye uydurdu ona. Sonra da Joanna ile Engstrand yıldırım hızıyla evlendiler; hem sahi, onları siz evlendirmiştiniz ya!

MANDERS: Anlayamıyorum... Evet, Jakob'un evlilik işi dolayısıyla bana gelişini çok iyi hatırlıyorum. Ama pişmanlık içindeydi; nişanlısıyla daha evlenmemişken o günahı işledikleri için kendisini acı acı suçluyordu.

Bn. ALVING: Tabii bu ayıbın sorumlusu olarak kendisini göstermiştir.

MANDERS: Ama bu düpedüz sahtekârlık. Üstelik benim gibi birine... Jakob Engstrand'ın bunu yapabileceğini aklım almıyor. Onunla oturup ciddi ciddi konuşacağım. Para için evlenmek ha! Ne âhlaksızca bir davranış! Hizmetçini ze verdiğiniz para ne kadardı?

Bn. ALVING: Yetmiş sterlin.

MANDERS: Topu topu yetmiş sterlin için günahkâr bir kadınla evlenmeyi göze almak... düşünebiliyor musunuz?

Bn. ALVING: Peki ya ben? Ben de günahkâr bir adamla evlenmedim mi?

MANDERS: Tanrının affına sığın Bayan Alving! Neler diyorsunuz öyle? Günahkâr bir adam da ne demek?

Bn. ALVING: Kilisede benimle evlilik yemini eden kocamın, Engstrand'la evlenen Joanna'dan aşağı kalır yanı var mı sanıyorsunuz?

MANDERS: Bu iki durum birbirinden tamamıyla farklı, günle gece gibi...

Bn. ALVING: Hiç de farklı değil. Sadece ödenen bedelde büyük bir fark var: Bir yanda yetmiş sterlin, diğer yanda tüm bir yaşam.

MANDERS: Bu apayrı iki olayı birbiriyle nasıl kıyaslırsınız? Siz evlenirken kalbinizin sesini dinlediniz, yakınlarınızın fikrini aldınız ve öyle hareket ettiniz.

Bn. ALVING (*gözlerini MANDERS'dan kaçırarak*): O zamanlar kalbimin kimde olduğunu benden iyi bilirsiniz.

MANDERS (*zoraki bir ses tonuyla*): Sizde bana karşı böyle duygular sezinleseydim kocanızın evine her gün gelip gitmezdim.

Bn. ALVING: Her neyse, şurası kesin ki evlenirken hiç de kendi başıma karar almış değildim.

MANDERS: Öyleyse en yakınlarınıza, annenize ve teyzelerinize danıştınız... en doğrusu da buydu zaten.

Bn. ALVING: Evet, annem ve iki teyzem benim yerime karar verdiler. Böyle bir evlilik önerisini reddetmenin büyük bir aptallık olacağını öylesine kafama koydular ki... inanamazsınız. Annem yaşayıp da bütün o büyük umutların neye dönüştüğünü görseydi!..

MANDERS: Sonuçtan kimse sorumlu tutulamaz. Her neyse, söylenmesi gereken şu: Kocanızla beraberliğiniz tamamen kanun ve düzen sınırları içindeydi.

Bn. ALVING (*pencereye gider*): Ah, kanun ve düzen! Dünyada çekilen tüm acıların altında bunlar var işte.

MANDERS: Bu sözleriniz sizin adınıza büyük bir talihsizlik, Bayan Alving.

Bn. ALVING: Olabilir. Ama bu yükümlülöklere ve sınırlamalara aldırmiyorum artık. Yapamıyorum. Artık kendi özgürlüğüm için mücadele vermeliyim.

MANDERS: Bu da ne demek?

Bn. ALVING (*pencere camına parmaklarıyla vurur*): Kocamın nasıl bir hayat sürdüğünü hiç gizlememeliydim. Ama bunu yapmaya cesaretim yoktu; hem benim için de uygun olmazdı bu, kendimi de düşünüyordum. Ne korkak bir insanmışım.

MANDERS: Korkak mı?

Bn. ALVING: Olup bitenlerden hiç haberi olmayan insanlar bile şöyle söyleyecekti: "Zavallı adam, karısı kendisini bırakıp gidince tabii ki yoldan çıkacak."

MANDERS: Böyle söylemeleri için bir sürü gerekçeleri olurdu herhalde.

Bn. ALVING (*sabit bakışlarla, MANDERS'a*): Oysa olmak istediğim kadın Oswald'ı bir kenara çekip kulağına gerçeğı söylemekten kaçınmazdı: "Dinle oğlum," derdi ona, "senin baban ahlaktan nasibini almamış biriydi..."

MANDERS: Zavallı kadın.

Bn. ALVING: Ve sonra başından sonuna dek tüm gerçeğı anlatırdı ona, şimdi size anlattığım gibi.

MANDERS: Doğrusu büyük bir şaşkınlık içindeyim Bayan Alving.

Bn. ALVING: Biliyorum; çok iyi biliyorum. Bunları düşündüğümde ben de hayret ediyorum kendime. (*Pencereden uzaklaşır*) Ama düşündüklerimi yapamayacak kadar korkağım.

MANDERS: Görevinizi yapmış olmayı korkaklık diye mi nitelendiriyorsunuz? Bir evladın anne babasını sevip sayması gerektiğini unutuyor musunuz?

Bn. ALVING: Böyle beylik lafların bir yararı yok. "Oswald'ın Yüzbaşı Alving'i sevip sayması gerekir" mi diyeceğiz yani...

MANDERS: Siz bir annesiniz... içinizden bir ses oğlunuzun ideallerini sarsmamanız gerektiğini söylemiyor mu?

Bn. ALVING: Peki, gerçek ne olacak?

MANDERS: Ya Oswald'ın idealleri?

Bn. ALVING: Oh, ideal, ideal! Keşke bu kadar korkak biri olmasaydım!

MANDERS: Ideallere dokunmayın Bayan Alving... yoksa intikamları feci olur. Şimdi Oswald'ın durumunu düşünün. Ne yazık ki güçlü bir ideali yok. Ama görebildiğim kadarıyla, babası onun gözünde bir ideal şu anda.

Bn. ALVING: Bunda haklısınız.

MANDERS: Hem onun kafasındaki baba portresini yazdığınız mektuplarla siz çizdiniz.

Bn. ALVING: Evet, görev duygusu ve çevre korkusu aklıma çeldi; bu yüzden yıllarca oğluma hep yalan söyledim. Ah, ne korkak, ne korkak bir insanım ben!

MANDERS: Oğlunuzun kafasında güzel bir hayali portre oluşturduğunuz Bayan Alving... bunu küçümsememeniz gerekir.

Bn. ALVING: Ama bunun istenmeden yapılan bir şey olduğunu kim bilebilir ki? Her neyse, ama bu kez Oswald'la Regina arasındaki ilişkiye kayıtsız kalmaya hiç niyetim yok. Zavallı kız bir felakete kurban gitmesin.

MANDERS: Tanrı korusun... bu gerçekten korkunç bir şey

olur!

Bn. ALVING: Oswald'ın Regina'yla laf olsun diye mi, yoksa ciddi olarak mı ilgilendiğini bilebilseydim...

MANDERS: Nasıl, anlayamadım.

Bn. ALVING: Ama bu mümkün değil; hayır, Regina'yla olamaz.

MANDERS: Anlamıyorum. Ne demek istiyorsunuz?

Bn. ALVING: Böyle acınası bir korkak olmasaydım, "Oswald," derdim, "Regina'yla evlen ya da ona söz ver... yeter ki işin içinde aldatmaca olmasın."

MANDERS: Aman yarabbi! Oswald'la Regina'nın evlenmesi ha! Böylesine bir rezalet hiç işitilmiş şey mi?

Bn. ALVING: İşitilmemiş mi? Bana dürüstçe cevap verin Bay Manders, bizim bu civarın dışında Regina ile Oswald gibi birbirlerinin yakını olan pek çok evli çift olduğunu bilmiyor musunuz?

MANDERS: Sözlerinizden hiçbir şey anlamıyorum.

Bn. ALVING: Yo, gayet iyi anlıyorsunuz.

MANDERS: Bazı özel halleri düşünüyorsunuz sanırım. Ne yazık ki, aile hayatı olması gerektiği gibi, yani lekesiz olmuyor her zaman. Bu da bir gerçek. Ama sizin ima ettiğiniz durumlar için... şey, yani kesin olarak konuşmak imkânsız. İşte, bir taraftan da sizin durumunuz; bir anne oğlunun böyle bir evlilik yapmasına göz yumarsa...

Bn. ALVING: Hayır, bunu istemiyorum ben. Dünya yıkılsa da böyle bir evliliğe izin vermem.

MANDERS: Ama bunu korkaklığınızdan dolayı yapmıyorsunuz. Yani korkak olmasanız... Tanrı korusun, ne günahkâr bir beraberlik olurdu.

Bn. ALVING: Niyeymiş o? Gerçekte hepimiz, bize söylene-
ne göre, böylesi bir beraberlikten türeyip çoğalmadık mı?
Peki, bu durumun sorumlusu kim Bay Manders?

MANDERS: Bu konuları sizinle tartışamam Bayan Alving;
yaradılışınız hiçbir şekilde buna müsait değil. Ama kor-
kakça davranmış olduğunuzu söylemeye nasıl cüret ettin-
siz, anlayabilmiş değilim.

Bn. ALVING: Anlatayım. Ürkek ve çekingen bir insanım
ben. Çünkü peşimi bir türlü bırakmayan hortlaklar var,
ruhumu kemirip duruyorlar.

MANDERS: Ne?

Bn. ALVING: Hortlaklar. Odadan Regina ile Oswald'ın se-
sini duyunca hemen önümde bir çift hortlak görmüş gibi
oldum. Yavay yavaş hepimizin birer hortlak olduğunu dü-
şünüyorum, Bay Manders. Anne babalarımızın ruhları bi-
zim içimizde yaşamakla kalmıyor, bunun yanı sıra öldü sa-
yılan her türlü inanç ve düşünce de yeniden ortaya
çıkıyor. Bunlar içimizde uykuya yatmış gibi; varlıklarından
haberdar bile değiliz; ama yine de onlardan kurtulamıyo-
ruz. Ne vakit bir gazete alıp okusam satır aralarından ka-
yıp giden hortlaklar görüyorum sanki. Hortlaklar bütün
dünyayı sarmış... her yerde... kum gibi kayıyorlar. Bizse
aydınlıktan öylesine korkuyoruz ki, hepimiz.

MANDERS: Ah, okuduklarınızın ürünü bu işte. Bu yıkıcı,
bu berbat, bu utanmasızca düşünceler aşılayan kitaplar ol-
gun meyvesini verdi sonunda.

Bn. ALVING: Bunda yanılıyorsunuz dostum. Böyle düşün-
memé yol açan kişi sizsiniz; bunun için size teşekkür borç-
luyum.

MANDERS: Ben mi?

Bn. ALVING: Evet, siz. Beni görev ve yükümlülüklerime

boyun eğmeye zorladınız; benim isyancı ruhumun kabul
etmediği şeyleri doğru ve haklı diye övdünüz. Aklınızca
çok rezilane bir gelişmenin önünü tıkdınız. Bana verdiği-
niz dersleri eleştirmeye kalkınca asıl gerçek ortaya çıktı.
Ben yalnızca bir düğümü çözmek istiyordum, ama onu çö-
zer çözmez arkası çorap sökücü gibi geldi. Ve anladım ki
insan yapısı şeylermiş bütün bunlar; insanın uydurduğu
derme çatma şeylermiş.

MANDERS (*yumuşak ve duygulu*): Hayatta verdiğim en
zorlu savaşın sonucu bu mu olmalıydı?

Bn. ALVING: Hayatınızın en utanç verici yenilgisi deseni-
ze şuna.

MANDERS: Hayır, hayatımın en büyük zaferiydi o Helena;
kendi nefsimle karşı kazandığım bir zafer.

Bn. ALVING: İkimize de fenalık ettiniz.

MANDERS: Fenalık mı? Yarı çılgın bir halde karşıma ge-
lip, "İşte size geldim, beni alın götürün!" diye ağladığınız-
da, sizi kocanıza geri döndürmekle fenalık mı etmiş ol-
dum? Neresi fenalık bunun?

Bn. ALVING: Evet, fenalıktı.

MANDERS: Biz ikimiz birbirimizi anlamıyoruz.

Bn. ALVING: Daha önce pekâlâ anlayabiliyorduk.

MANDERS: Hiçbir zaman. Kendime sakladığım en gizli
düşüncelerimde bile size hep bir başka erkeğin karısı gö-
züyle baktım.

Bn. ALVING: Bu söylediğinize inanıyor musunuz?

MANDERS: Helena!..

Bn. ALVING: Bir insan duygularını bu kadar kolay unuta-
biliyor demek...

MANDERS: Hayır, ben yapmam bunu. Önceden nasılsam şimdi de öyleyim.

Bn. ALVING: Peki peki... daha fazla geçmişten konuşmayalım artık. Şimdi gözünüz cemaat toplantılarından, işlerinizden başka bir şey görmüyor. Bense burada, içimdeki ve çevremdeki hortlaklarla savaşıyorum.

MANDERS: Size ters gelse de, daha iyi bir duruma gelmeniz için yardımda bulunabilirim yine de. Ne de olsa bugün sizden duyduklarım beni dehşete düşürdü. Savunmasız bir genç kızın evinizde kalmasına vicdanım razı değil.

Bn. ALVING: Regina'ya kurulu bir düzen sağlasak, yani uygun bir evlilikle demek istiyorum, en iyisini yapmış olmaz mıyız?

MANDERS: Kuşkusuz. Her bakımdan onun iyiliğine olur bu... Regina tam da evlenecek kıvama gelmiş... şey, gerçi böyle şeyleri pek bilmem ama...

Bn. ALVING: Regina çok çabuk serpildi.

MANDERS: Değil mi? Regina'nın kilise camiasına kabul edildiği anki halini hatırlıyorum; daha o yaşta bayağı serpilmişti. Ama artık bu andan başlayarak kendi yuvasına gitmesi gerek. Babası onu... yo, Engstrand olamaz tabii ki... O marangozun gerçeği benden böylesine gizleyebildiğini düşündükçe...

(Salon kapısı vurulur)

Bn. ALVING: Kim olabilir? Girin!

(ENGSTRAND dini tören kıyafeti içinde kapıda görünür.)

ENGSTRAND: Çok özür dilerim hanımefendi...

MANDERS: O! Hımm!

Bn. ALVING: A, sen misin Engstrand!

ENGSTRAND: Hizmetçilerden hiçbiri yoktu, onun için kapıyı kendim çaldım, cüretimi bağışlayın.

Bn. ALVING: Önemli değil. İçeri gel. Benimle mi konuşmak istiyordun?

ENGSTRAND *(içeri girer)*: Hayır efendim, eksik olmayın. Ben Bay Manders'la biraz konuşacaktım da...

MANDERS *(aşağı yukarı gezinir)*: Hım! Öyle mi? Benimle konuşmak istiyorsun demek...

ENGSTRAND: Evet efendim; çok önemli.

MANDERS *(ENGSTRAND'ın önünde durur)*: Peki, neymiş bakalım konuşmak istediğin konu?

ENGSTRAND: Şöyle anlatayım Bay Manders. Az önce ücretlerimiz ödendi; size çok teşekkür ediyorum Bayan Alving. İşimizi tastamam bitirdik; düşündüm ki, bu iş süresince hep bir arada namusuyla çalışan bizler, bu gece toplanıp Tanrıya dua edersek çok uygun, çok güzel bir davranışta bulunmuş oluruz.

MANDERS: Dua mı? Yetimhane'de mi toplanılacak?

ENGSTRAND: Evet efendim; ama siz razı olmazsanız, tabii ki...

MANDERS: Yo, elbette razıyım... ama... ııı...

ENGSTRAND: Her gece Yetimhane'de kendi kendime birkaç dua okuyordum.

Bn. ALVING: Öyle mi?

ENGSTRAND: Evet efendim. Aklımca biraz günah çıkarıyordum işte. Ama ben basit ve cahil bir insanım; bende Tanrı vergisi şeyler yok ne yazık ki. Bu yüzden, düşündüm ki, Bay Manders da hazır buradayken...

MANDERS: Bak Engstrand, sana bir soru soracağım. Böyle

bir tören için kendini hazır hissediyor musun? Tanrının huzuruna çıkarken vicdanın rahat mı?

ENGSTRAND: Tanrı günahlarımı affetsin... Vicdanım bu konuda sözü edilmeye değmez Bay Manders.

MANDERS: İyi ama bizim konuşmamız gereken asıl konu da bu işte. Ne diyeceksin soruma?

ENGSTRAND: Vicdanım... Şey, bazen rahatsızlık duyuyor tabii.

MANDERS: A, itiraf ediyorsun yine de. Şimdi hiç gizlemeden anlat bana. Regina senin neyin olur?

Bn. ALVING (*telaşla*): Bay Manders!

MANDERS (*keser*): Bana bırakın!

ENGSTRAND: Regina mı? Aman Tanrım, beni nasıl da korkuttunuz. (*Bayan ALVING'e bakar*) Regina'ya bir şey mi oldu yoksa?

MANDERS: Dileriz olmaz. Öğrenmek istediğim şu: Regina'yla olan yakınlığının derecesi nedir? Söзде onun babasının, değil mi?

ENGSTRAND (*rahatsız*): Şey, eee, benimle zavallı Joanna arasında olanları biliyorsunuz efendim.

MANDERS: Gerçeği daha fazla çarpıtma! Karın Joanna buradan ayrılmadan önce her şeyi Bayan Alving'e itiraf etmiş.

ENGSTRAND: Ne?.. Yani karım... Demek bunu da yapmış ha?..

MANDERS: İşte görüyorsun Engstrand, her şey ortaya çıkıyor.

ENGSTRAND: Bana doğruluk sözü veren, yeminler eden karım...

MANDERS: Yemin mi etti?

ENGSTRAND: Şey, yo... sadece söz verdi, ama bunu yürekten inanarak söyledi.

MANDERS: Ve sen yıllarca gerçeği benden gizledin, benden... sana hep güven duymuş birine nasıl yapabildin bunu?

ENGSTRAND: Beni bağışlayın efendim.

MANDERS: Ben buna müstahak mıydım Engstrand? Gücüm yettiğince sana destek olup arka çıkmadım mı hep? Cevap ver bana!

ENGSTRAND: Siz olmasaydınız halimiz harap olurdu efendim...

MANDERS: Sen de karşılığını böyle ödüyorsun. Benim kilise kayıtlarını yanlış tutmama yol açtın, sonra da gerçeği yıllarca benden gizledin. Hem bana, hem kendi vicdanına karşı görevini yerine getirmedin. Bu davranışın hiçbir şekilde affedilemez Engstrand; bugünden sonra seninle aramızda her şey sona erdi.

ENGSTRAND (*içini çeker*): Bunun ne anlama geldiğini kestirebiliyorum.

MANDERS: Sona erdi; çünkü bu yaptıklarına makul hiçbir gerekçe gösteremezsin.

ENGSTRAND: Gerçek açığa çıksaydı zavallı Joanna'nın taşıdığı utanç yükü daha da ağırlaşmaz mıydı? Bir an için düşünün efendim, sizin saygınlığınız da Joanna'nın gibi tehlikeye düşseydi...

MANDERS: Benim mi?

ENGSTRAND: Aman efendim, aynı durum değil tabii. Demek istiyorum ki, şöhretinize şöyle ya da böyle bir gölge düşseydi... Bizler, insan olarak, zavallı bir kadını bu kadar insafsızca yargılamak durumunda olmamalıyız, Bay Man-

ders.

MANDERS: Benim dediğimin bununla ilgisi yok. Benim kabahatli bulduğum kişi sensin.

ENGSTRAND: Lütfedip, size küçük bir soru sorma hakkını bana bahşeder misiniz?

MANDERS: Sor bakalım.

ENGSTRAND: Düşmüş bir insanı tutup kaldırmanın doğru bir davranış olduğunu söyleyen siz değil miydiniz?

MANDERS: Elbette.

ENGSTRAND: Ve de bir insanın verdiği söze bağlı kalması gerekmiyor mu?

MANDERS: Tabii öyle, ama...

ENGSTRAND: Joanna bu İngilizle -belki de bir Amerikalı ya da Rustur, her ne haltsa- işte o adamla olan talihsiz ilişkisinden sonra kente geldi efendim. Zavalıcık, daha önce benim evlenme tekliflerimi geri çevirmişti; çünkü gözü hep yakışıklı erkeklerdeydi, oysa ben bu çarpık ayakla... Hatırlayacaksınız efendim, size anlatmıştım bu olayı... Hani bir gün denizcilerin müdavimi oldukları bir meyhaneye gitmiştim; işte orada kafayı çekmekten iyice zom olmuş tayfaların karşısına hiç korkmadan çıkıp kendilerini doğru yola çağırmıştım...

Bn. ALVING (pencerenin yanında imalı öksürür): Öhō!

MANDERS: Biliyorum Engstrand, biliyorum. O hayvan herifler de seni merdivenden aşağı yuvarladılar. Daha önce anlatmıştın bunu bana. Sakat ayağının da bu olaydan kalma olduğunu söylemiştin.

ENGSTRAND: Ben görevimi yaptım efendim. Ama size anlatmak istediğim şeydu: Bu olaydan hemen sonra Joanna bana geldi; üzüntüden perişan olmuştu, gözyaşları içinde

bütün olan biteni anlattı. Duyduklarım karşısında yüreğim eridi gitti sanki...

MANDERS: Ya, sahi mi? Sonra ne oldu peki?

ENGSTRAND: Sonra ona dedim ki: "Bu Amerikalı şimdi uzak denizlerde pupa yelken gidiyordur. Ve sen Joanna," dedim "sen bir günah işledin ve günahkâr bir kadın oldun. Ama karşında," dedim "Jacob Engstrand kaya gibi duruyor." İşte, haddim olmayarak, öylesine bir teşbih yaptım, efendimiz.

MANDERS: Çok iyi anlıyorum. Devam et.

ENGSTRAND: Şey efendim. Böylece onu saplandığı bataklıktan çekip çıkardım ve kendime eş yaptım. Bu sayede o yabancıyla budalaca girdiği ilişkiyi kimse öğrenemedi.

MANDERS: Bu yaptıklarının hepsi güzel. Ama anlayamadığım tek şey var: Joanna'nın parasını almayı kendine nasıl yakıştırdın?

ENGSTRAND: Para mı? Ben mi almışım? Yo, bir kuruş bile almadım ondan.

MANDERS (Bayan ALVING'e soran gözlerle bakar): Ama...

ENGSTRAND: A, evet, bir dakika. Şimdi hatırladım. Joanna'nın azıcık bir parası vardı, çok haklısınız. Ama bu paranın lafını bile duymak istemiyordum. "Aman," dedim "bu helal para değil, işlediğin günahın kirli bedeli bu, bunu o Amerikalının suratına fırlatalım," dedim. Ama Amerikalı çoktan gitmiş, fırtınalı denizlerde kaybolmuştu efendim.

MANDERS: Yani olay böyle mi oldu diyorsun azizim.

ENGSTRAND: Evet efendim. Sonra Joanna ve ben, bu paranın doğacak çocuğun yetişmesi için harcanmasına karar verdik ve öyle de yaptık. Size her kuruşun hesabını verebilirim.

MANDERS: Bu anlattıkların olayı büyük ölçüde aydınlatıyor.

ENGSTRAND: İnanın böyle oldu efendim. Sonra gücüm yettiğinde Regina'ya iyi bir baba olmaya çalıştım; iradesi zayıf, biçare insanlarız biz ne de olsa...

MANDERS: Yo yo, sevgili dostum...

ENGSTRAND: Evet, öyleyiz. Ama şunu çekinmeden söyleyeyim: Incil'in bizlere emrettiği üzere benim zavallı Joanna'ya şefkatli ve nazik bir koca oldum; çocuğun da iyi yetişmesi için elimden geleni yaptım. Ama bunlarla gururlanmayı ya da yaptıklarımı size anlatıp gözünüzde itibar kazanmayı hiç aklıma getirmedim. Çünkü dünyada yaptığım tek iyi iş buydu. Yo, hayır... Jacob Engstrand bir hayır işlediği zaman onu açığa vurup böbürlenmez. Ne yazık ki hayatımda çok sık olmuyor böyle şeyler; sadece bu olay işte... Daha sonra siz efendimizi görmeye geldiğimde dert ve kederden başka anlatacak bir şeyim olmuyordu. Çünkü, az önce dediğim gibi -şimdi tekrar söylüyorum- vicdanım bazen çok rahatsız olabiliyor.

MANDERS: Elini ver bana, Jacob Engstrand.

ENGSTRAND: O, efendim... yapmayın.

MANDERS: Saçmalık yok. (ENGSTRAND'ın elini tutar) İşte böyle.

ENGSTRAND: Siz efendimizden affımı dilemek cüretinde bulunabilir miyim?

MANDERS: Sen mi? Asıl ben senden af dilemeliyim.

ENGSTRAND: Yo, hayır efendim, nasıl olur?

MANDERS: Evet evet, tüm kalbimle affımı diliyorum senden. seni böylesine haksız yere suçladığım için bağışla beni. Şimdi sana söz veriyorum; bu samimi pişmanlığımı ve

sana karşı iyi duygularımı kanıtlamak için yapabileceğim bir şey varsa...

ENGSTRAND: Sahi mi efendim?

MANDERS: İnan bana, büyük bir zevkle yerine getiririm bunu.

ENGSTRAND: Aslında efendim, şimdi yapabileceğiniz bir şey var. Burada aldığım aylıklardan biriktirdiğim temiz parayla bir çeşit denizci lokantası açmak istiyorum kentte.

Bn. ALVING: Sen mi?

ENGSTRAND: Evet, bir tür konaklama tesisi ya da buna benzer bir şey. Limana indiklerinde denizcileri bekleyen pek çok tuzak var. Benim fikrim, bu tesis yoluyla onlara sıcak bir yuva ortamı sağlamak...

MANDERS: Ne dersiniz buna Bayan Alving?

ENGSTRAND: Bu işe başlayacak kadar param yok şu anda. Ama Tanrı izin verir ve de birileri yardım elini uzatırsa...

MANDERS: Evet evet. Bunu daha sonra konuşuruz. Bu tasarıma çok ilgimi çekti. Bu arada sen şimdi Yetimhane'ye gidip ortalığı toparla. Lambaları da yak; kutsal törenimiz için her şey hazır olsun. Daha sonra tekrar başbaşa konuşacak fırsat buluruz sevgili Engstrand. Şu anki ruh halin beni çok mutlu etti.

ENGSTRAND: Ben de doğru yolu bulduğuma inanıyorum efendim. Şimdi hoşça kalın Bayan Alving, yaptıklarınız için size minnettarım. Hatırım için Regina'ya iyi bakın. (Gözünün yaşını siler) Zavallı Joanna'nın yavrusu. Tuhaf bir şey ama Regina benim biricik varlığım artık; ona kalpten bağlıyım. Gerçekten öyle.

(Eğilerek selam verir ve çıkar)

MANDERS: Evet, ya şimdi Engstrand hakkında ne düşünüyorsunuz Bayan Alving? Bize oldukça farklı şeyler anlattı.

Bn. ALVING: Evet öyle.

MANDERS: İşte böylece, dostlarımızı suçlarken ne kadar dikkatli olmamız gerektiği doğrulanmış oluyor. Ancak işin sonunda suçlamalarımızın asılsız çıktığını görmek de insana ayrı bir rahatlık veriyor. Siz de aynı kanıda değil misiniz?

Bn. ALVING: Benim kanım şu, Bay Manders; siz koca bir bebeksiniz ve her zaman öyle kalacaksınız. (Ellerini MANDERS'in omuzlarına koyar) Onun için sizi şöyle sıkıca kucaklamayı çok istiyorum doğrusu.

MANDERS (telaşla geri çekilir): Yo yo. Aman Tanrım, neler diyorsunuz?

Bn. ALVING (gülümseyerek): Benden çekinmenize gerek yok.

MANDERS (masanın yanında): Düşüncelerinizi açıklarken kimi zaman böyle aşırılıklara başvuruyorsunuz. Şu kâğıtları toplayıp çantama koyayım. (Dediğini yapar) Evet, tamam. Şimdilik hoşça kalın. Oswald geri geldiğinde ona göz kulak olun. Birazdan sizi görmeye tekrar geleceğim.

(Şapkasını alıp salon kapısından dışarı çıkar. Bayan ALVING içini çeker, odada sağı solu düzeltir ve yemek odasına doğru ilerler. Kapıyı açtığı anda hafif bir çığlık atar)

Bn. ALVING: Oswald, sen hâlâ masada mısın?

OSWALD: (yemek odasından): Şu puromu bitiriyordum.

Bn. ALVING: Hani dışarı çıkacaktın?

OSWALD (odadan): Bu havada mı? (Şişe bardak sesi. Bayan ALVING kapıyı açık bırakır, örgüsünü alıp pencerenin

yanındaki divana oturur)

OSWALD: Az önce çıkan Bay Manders değil miydi?

Bn. ALVING: Evet, Yetimhane'ye bakmaya gitti.

OSWALD: Ya! (Yine şişe ve bardak sesi)

Bn. ALVING (rahatsız olmuştur): Oswald yavrum, o içkiyi fazla kaçırma, çok serttir.

OSWALD: Nemli havadan korunmaya bire bir.

Bn. ALVING: Buraya gelsen daha iyi olmaz mı?

OSWALD: Orada tütün içilmesini istemiyordun ya?

Bn. ALVING: Tamam, bu seferlik zararı yok, gel.

OSWALD: Pekâlâ, geliyorum. Son bir yudum, bitti işte. (Purosunu elinde, kapıyı arkasından kapatarak içeri gelir. Kısa bir sessizlik) Rahip efendi nereye gitti?

Bn. ALVING: Yetimhane'ye, dedim ya.

OSWALD: A, evet. Söylemiştin.

Bn. ALVING: Masa başında bu kadar uzun kalmamalısın Oswald.

OSWALD: Ama masada oturmak çok hoşuma gidiyor anıncığım. (Eliyle annesinin saçını okşar) Bunun benim için ne demek olduğunu düşünsene... eve gelmek, annemin odasında onun masasına oturmak, hazırladığı harika yemekleri tatmak...

Bn. ALVING: Yavrum, biricik kuzum benim!

OSWALD (purosunu içerken bir aşağı bir yukarı gezinir, iverenlikle): Benim yapacağım ne var ki burada? Uğraşacak hiçbir şey yok.

Bn. ALVING: Yok mu?

OSWALD: Bu berbat havada bütün gün boyunca bir an bi-

le güneş ışığı görmeden. (Tekrar gezinmeye başlar) İnsan hiçbir işe kendini veremez ki...

Bn. ALVING: Eve dönmekle akıllılık ettiğini sanmıyorum.

OSWALD: Ama dönmek zorundaydım.

Bn. ALVING: Yanımda bulunmakla bana verdiğin mutluluktan vazgeçmeye hazırım, eğer bu seni...

OSWALD (masanın yanında): Söylesene anne... yanında kalmam gerçekten de büyük bir mutluluk mu senin için?

Bn. ALVING: Sorulacak şey mi bu?

OSWALD (bir gazeteyi buruşturur): Bense, burada kalmanın da gitmemin de pek bir şeyi değiştireceğini sanmıyorum.

Bn. ALVING: Annene karşı nasıl böyle zalimce konuşabiliyorsun?

OSWALD: Ama şimdiye kadar ben olmadan da oldukça mutluydun.

Bn. ALVING: Evet, sen olmadan da yaşadım... bu doğru.

(Sessizlik. Yavaş yavaş akşam karanlığı çöker. OSWALD sürekli aşağı yukarı gezinmektedir; bir yandan da purosunu içer)

OSWALD (Bayan ALVING'in yanında durur): Yanına oturabilir miyim anne?

Bn. ALVING: Tabii yavrum.

OSWALD: Şimdi sana bir şey anlatacağım anne.

Bn. ALVING (merakla): Ne anlatacaksın?

OSWALD (gözleri bir noktaya dikili): Artık dayanamıyorum.

Bn. ALVING: Neye dayanamıyorsun, anlamadım.

OSWALD (gözlerini ayırmadan): Bu durumu sana yazmaya elim varmadı, ama mademki şimdi yanıdayım...

Bn. ALVING (OSWALD'ı kolundan tutar): Oswald, neyin var?

OSWALD: Dünden beri bu konuyu düşünmemeye, zihnimden kovmaya çalışıyorum ama olmuyor.

Bn. ALVING (ayağa kalkar): Oswald, açıkça anlat şunu!

OSWALD (annesini tekrar yerine oturtur): Otur anne. Bunu sakın karşılamalısın. Ben hasta falan değilim, yani bilinen anlamda bir hastalık yok bende. (Başını avuçları arasına alır) Anne, hastalık kafamda, beynim dağılıp gitmiş sanki, paramparça olmuş. Artık bir daha resim yapamam!

(Parmaklarıyla yüzünü örter, hıçkırıklarla annesinin dizlerine kapanır)

Bn. ALVING (rengi kaçmıştır, titremeye başlar): Oswald! Bana bak! Yo, hayır... bu doğru olamaz!

OSWALD (kendini kaybedercesine annesine haykırır): Artık bir daha resim yapamamak! Hiçbir zaman!.. Yaşayan bir ölü gibi!.. Anne, bundan daha korkunç bir şey olabilir mi?

Bn. ALVING: Benim bahtsız yavrum! Nasıl oldu bu, anlat.

OSWALD (tekrar yerine oturur): İşte bunu anlayabilmiş değilim. Hiçbir şeye aldırmadan, nerde akşam orda sabah bir hayat yaşamadım ben. İnan bana anne! Hiç hovardaca bir yaşantım olmadı.

Bn. ALVING: Bundan kuşku yok, Oswald.

OSWALD: Yine de bu... bu korkunç hastalık yakamı bırakmıyor!

Bn. ALVING: Canım yavrum, her şey düzelecek. Fazla çalışmak seni bu hale getirmiş; inan bana, başka bir şeyin yok.

OSWALD (*donuk*): Başlangıçta ben de öyle düşünmüştüm, ama gerçek başka.

Bn. ALVING: Baştan anlat bana.

OSWALD: Anlatacağım.

Bn. ALVING: İlk olarak ne zaman başladı?

OSWALD: Eve son gelişimden sonra Paris'e döner dönmez... Başımda şiddetli ağrılar başgösterdi; özellikle arka kısmında. Sanki boynumdan yukarısını demir bir menzene alıp sıkıyorlardı.

Bn. ALVING: Sonra?

OSWALD: Önceleri bunun çocukluğumdan beri süregelen baş ağrılarımdan başka bir şey olmadığını sandım.

Bn. ALVING: Evet?

OSWALD: Ama değildi. Kısa bir süre sonra anladım bunu. Artık resim yapamıyordum. Kendimi zorlayıp yeni bir resim yapmaya kalkıştığımda tüm yeteneklerimin beni yüzüstü bırakıp gittiğini görüyordum; sanki baştan ayağa felç olmuştum. Düşüncelerimi toparlayıp bir düzene koyamıyordum; başım bir boşlukta yüzüyor gibiydi. Her şey dönüp duruyordu çevremde. Korkunç bir şey! Sonunda bir doktora gittim... ve gerçeği öğrendim.

Bn. ALVING: Hangi gerçeği?.. Anlamıyorum...

OSWALD: Ünlü bir doktordu. Rahatsızlığımı tarif etmemi istedikten sonra bana bir yığın soru sordu; sorduklarının benim hastalığımla hiçbir ilgisi yoktu. Neyin peşinde olduğunu anlamıyordum.

Bn. ALVING: Sonra?

OSWALD: Sonunda dedi ki, "Doğduğun günden beri bu hastalığın tohumunu taşıyorsun." Bunun adına "vermoulu" diyorlarmış.

Bn. ALVING: Ne anlama geliyormuş o?

OSWALD: Ben de anlamamıştım. Daha açık konuşmasını istediğimde o bunak herif ne dedi, biliyor musun? Of! (*yumruğunu sıkar*)

Bn. ALVING: Ne dedi?

OSWALD: "Babaların günahını evlatları çeker."

Bn. ALVING (*yavaşça ayağa kalkar*): Babaların günahı mı?..

OSWALD: O anda doktorun suratına bir tane patlatmamak için kendimi güc tuttum.

Bn. ALVING (*odada gezinerek*): Babaların günahı!..

OSWALD (*acı bir gülüşle*): Evet, düşünebiliyor musun?.. Tabii, bunun mümkün olmadığına ikna etmeye çalıştım onu. Ama beni dinledi mi sanıyorsun? Umursamadı bile, dediğinde ısrar etti. O durumda ben de senin bana yazdığın mektupları götürdüm ve babamdan söz ettiğin kısımları ona okudum.

Bn. ALVING: Peki sonra?..

OSWALD: Yanlışını kabul etmek zorunda kaldı tabii. Ve daha sonra da asıl gerçeği öğrendim ondan, o akıl almaz gerçeği! O güne dek arkadaşlarımla birlikte yaşadığım o mutlu sanat yaşantıma bir son vermem gerekiyordu. Çünkü çok ağır geliyordu artık. Sonuç olarak bu hastalığa ben kendim yol açmıştım.

Bn. ALVING: Hayır hayır, Oswald! İnanma buna!

OSWALD: Doktor bunun başka bir açıklaması olamayacağını söyledi. İşin en korkunç yanı da bu. Ben iflah olmam artık, bütün hayatım mahvoldu... sırf benim düşüncesizliğimden dolayı. Bu dünyada yapmak istediğim şeyleri... artık düşünmeye bile cesaret edemem!.. Ah, yeniden dünyaya-

ya gelebilseydim... yaptığım hataları düzeltebilseydim!

(OSWALD kendini yüzükoyun divana atar. Bayan ALVING kendi kendisiyle savaş halinde, parmaklarını sıkarak gezinir.)

OSWALD (bir süre sonra dirsekleri üzerinde doğrularak annesine bakar): Bana kalıtımla geçmiş hastalık olsaydı bu, benim yapabileceğim hiçbir şey olmasaydı, anlardım. Böyle olmayıp da bir insanın aptalca, rezilce, kafasızca kendi mutluluğunu, sağlığını, dünyadaki her şeyini... kendi geleceğini bir yana fırlatıp atması...

Bn. ALVING: Hayır hayır, yavrucuğum; bu olamaz! (OSWALD'a eğilerek) Gördüğün kadar ümitsiz değil durumun.

OSWALD: Ah, bilmiyorsun anne... (Ayağa fırlar) Keşke bu denli oğlunu düşünen bir anne olmasaydın; bunun seni nasıl kedere boğacağını düşündükçe...

Bn. ALVING: Sen benim tek oğlumsun, dünyadaki biricik varlığımın. Varım yoğun sensin benim.

OSWALD (annesinin ellerini tutarak öper): Evet evet, öyle olduğumu biliyorum. Evde olduğum zaman bunu daha iyi anlıyorum. Benim için en zor olanı bu belki... Şimdi her şeyi öğrendin artık; bugün bu konuda daha fazla konuşmayalım artık. Uzun uzadıya kafamı yoramıyorum. (Odanın bir ucuna yürür) Hadi bir şeyler içelim anne!

Bn. ALVING: Ne istersin?

OSWALD: Ne olursa... Biraz içkin vardır herhalde.

Bn. ALVING: Var, ama yavrucuğum...

OSWALD: Bana ne yapmam gerektiğini anlatma anne. Anlayışlı ol lütfen! Beynimi kemiren bu düşünceleri unutmam gerek. (Limonluğa doğru ilerler) Ne kasvetli bir yer

burası! (Bayan ALVING zili çalar) Bir de dur durak bilmeyen bu yağmur; haftalarca sürer artık. Bir tek güneş ışığı bile olmadan. Eve geldim geleli bir kere bile havanın açtığını görmedim.

Bn. ALVING: Oswald... sen beni bırakıp gitmek istiyorsun!

OSWALD (derin bir iç çeker): Şu anda hiçbir şey istemiyorum. Hiçbir şey düşünmüyorum. (Alçak sesle) Her şeyi oluruна bıraktım.

REGINA (yemek odasından gelir): Beni mi çağırdınız efendim?

Bn. ALVING: Evet, buraya bir lamba getir.

REGINA: Hemen efendim, önceden yakmıştım zaten. (Dışarı çıkar.)

Bn. ALVING (OSWALD'ın yanına gider): Oswald, benden bir şey saklama.

OSWALD: Saklamıyorum anne. (Masaya gider) Sana bütün olan biteni anlattım.

(REGINA lambayı getirip masanın üzerine koyar)

Bn. ALVING: Regina, bize bir şişe şampanya getirir misin?

REGINA: Başüstüne efendim. (Dışarı çıkar)

OSWALD (annesinin yüzünü avuçları arasına alır): Ha söyle. Oğlunu susuz bırakmayacağını biliyordum.

Bn. ALVING: Biricik yavrum benim; hiçbir arzunu kıramam senin. Ne istersen yaparım.

OSWALD (annesinin bu sözü üzerine atılır): Sahi mi? Yapar mısın anne?

Bn. ALVING: Neyi?

OSWALD: İstedığım her şeyi yapar mısın?

Bn. ALVING: Oswald, yavrum...

OSWALD: Şişş!

(REGINA bir tepside küçük bir şampanya şişesi ile iki bardak getirip masanın üzerine bırakır)

REGINA: Şişeyi açayım mı?

OSWALD: Hayır, teşekkür ederim. Ben açarım. (Regina çıkar)

Bn. ALVING (masaya geçer): Ne istersem yapar mısın, diye sormakla neyi kastettin?

OSWALD (şişeyi açarken): Önce bir iki kadeh içelim de... (Şişenin mantarını çıkarır, kendi bardağını doldurur, ikinci bardağı doldururken)

Bn. ALVING (eliyle kapatır): Yo, sağol... ben içmeyeceğim.

OSWALD: Pekâlâ, hepsi bana kalsın o zaman. (Dolu bardağı bir dikişte bitirir, tekrar doldurup içer, sonra masaya oturur)

Bn. ALVING (sabırsız): Şimdi anlat bana.

OSWALD (annesine bakmadan): Önce sen anlat; yemekte sen ve Bay Manders bir tuhaftınız, çok sessizdiniz.

Bn. ALVING: Gözünden kaçmadı demek.

OSWALD: Evet. (Öksürür. Bir an) Söylesene anne; Regina'yı nasıl buluyorsun?

Bn. ALVING: Nasıl mı buluyorum?

OSWALD: Evet; mükemmel bir kız değil mi?

Bn. ALVING: Oswald... yavrum, benim kadar iyi tanıyorsun onu.

OSWALD: E, ne çıkar bundan?

Bn. ALVING: Regina yanımda çok kaldı. Artık benim hi-mayemden kurtulması gerek.

OSWALD: Ona bakarken insanın gözleri kamaşıyor, değil mi anne?

(Bardağı doldurur)

Bn. ALVING: Regina'nın birçok kusuru var.

OSWALD: Evet ama, bu o kadar önemli mi? (İçer)

Bn. ALVING: Ama yine de onu severim. Kendimi ondan sorumlu tutuyorum. Başına kötü bir olay gelmesini istemem.

OSWALD (ayağa fırlar): Regina benim tek kurtuluş umudum anne!

Bn. ALVING (kalkar): Ne demek bu?

OSWALD: Bir başıma bu acıya dayanamıyorum.

Bn. ALVING: Annen olarak ben acını hafifletemez miyim?

OSWALD: Evet, ben de böyle düşündüğüm için çıkıp yanına geldim. Ama görüyorum ki bir yararı yok bunun; burada yaşayamam ben.

Bn. ALVING: Oswald!

OSWALD: Benim istediğim başka bir hayat anne. Bu yüzden senden ayrılmak zorundayım. Çektiğim acıları seyretmeni istemiyorum.

Bn. ALVING: Kadersiz yavrum! Olmaz Oswald. Böyle hasta olduğun sürece...

OSWALD: Basit bir hastalık olsaydı seninle kalırdım anne. Sen en iyi arkadaşımın benimsin.

Bn. ALVING: Tabii öyle olmalıyım, Oswald.

OSWALD (huzursuz gezinir): Ama çektiğim bu azap... ıstı-

rap ve pişmanlıklar... bu amansız korku. Ah, bu öldürücü korku!..

Bn. ALVING (OSWALD'ın peşinde): Korku mu? Ne diyor-sun?

OSWALD: Daha fazlasını sorma bana. Ne olduğunu ben de bilmiyorum; anlatamam sana. (Bayan ALVING odanın di-ğer ucuna gidip zili çalar) Ne isteyeceksin?

Bn. ALVING: Tek istediğim oğlumun mutlu olması, hiçbir şeye üzülmemesi. (Kapıya gelen REGINA'ya) Şampanya getir... büyük bir şişe.

(Regina çıkar)

OSWALD: Anne!

Bn. ALVING: Biz taşradakilerin yaşamayı bilmediklerini mi sanıyorsun?

OSWALD: Regina nasıl da göz kamaştırıcı, değil mi anne? Ne kadar kusursuz! Bir sağlık sembolü adeta!

Bn. ALVING (masaya oturur): Otur Oswald, sakın sakın konuşalım.

OSWALD (oturur): Bilmediğin konular var anne; kendimi Regina'ya karşı biraz borçlu hissediyorum.

Bn. ALVING: Borçlu mu?

OSWALD: Bu yaptığımı küçük bir düşüncesizlik mi der-sin yoksa başka bir şey mi, bilemem ama, çok budalaca davrandığımı kabul etmeliyim. Geçen sefer eve gelişimde...

Bn. ALVING: Evet?

OSWALD: Regina bana sık sık Paris'i soruyordu. Ben de ona oradaki hayatın değişik yönlerini anlatıyordum. Bir gün ona "Paris'e gitmek ister misin?" diye sordum.

Bn. ALVING: Eee?

OSWALD: Kızarıp bozardı, sonra "Evet," dedi "çok iste-rim." "Pekâlâ," dedim ben de, "senin için bir şeyler ayarla-yabilirim," falan dedim.

Bn. ALVING: Sonra?

OSWALD: Tüm bunları unutmuştum ben. Ama önceki gün ona, burada uzun süre kalmamdan hoşnut olup olma-yacağını sorduğumda...

Bn. ALVING: Evet?

OSWALD: Bana tuhaf tuhaf baktı ve "Benim Paris işi ne olacak?" dedi.

Bn. ALVING: Ne?

OSWALD: Meğer benim önceki sözlerimi ciddiye almış; o konuşmamızdan sonra gece gündüz hep beni düşünmüş, bir yandan da Fransızca öğrenmeye koyulmuş.

Bn. ALVING: Demek bu yüzden...

OSWALD: Anne... bu güzel, harika kızı orada karşımda durur görünce... daha önce hiç dikkatimi çekmemişti... ama şimdi onu kollarını açıp bana koşmaya hazır görünce karşımda...

Bn. ALVING: Oswald!

OSWALD: Anladım ki benim kurtuluşum onun elinde; ya-şama sevincini onda görüyorum çünkü.

Bn. ALVING (irkilir): Yaşama sevinci mi? Kurtuluş bunda mı?

REGINA (bir şişe şampanyayla girer): Geciktığım için ba-ğışlayın efendim; mahzene indim de. (Şişeyi masanın üzeri-ne koyar.)

OSWALD: Bir bardak daha getir.

REGINA (OSWALD'a şaşkınlıkla bakar): Hanımefendinin

bardağı orada efendim.

OSWALD: Biliyorum, onu kendin için getireceksin. (REGINA irkilir, Bayan ALVING'e mahcup bir bakış atar) Ne bekliyorsun?

REGINA (ikircikli bir sesle): Getirmemi ister misiniz hanımefendi?

Bn. ALVING: Evet Regina.

(REGINA yemek odasına girer)

OSWALD (REGINA'nın arkasından bakarak): Ne güzel yürüyor, farkında mısın anne; nasıl da sağlam, kendinden emin...

Bn. ALVING: Onu kafandan sil, Oswald.

OSWALD: Kararımı verdim; anlamalısın beni. Karşı çıkmanın bir yararı yok. (Regina elinde bir bardak içeri gelir) Otur Regina.

(REGINA soran gözlerle Bayan ALVING'e bakar)

Bn. ALVING: Otur. (REGINA elindeki bardağı bırakmadan bir sandalyeye oturur) Oswald, yaşama sevinci konusunda ne söylüyordun?

OSWALD: A, anne... yaşama sevinci! Bunun ne demek olduğunu bu evde pek bilemez insan. Ben de burada bu duyguyu asla yaşayamam.

Bn. ALVING: Benimleyken bile mi?

OSWALD: Bu evde olmaz diyorum ama sen anlamıyorsun.

Bn. ALVING: Yo, aslında şimdi anlıyor gibiyim...

OSWALD: Yaşama sevinci ve çalışma zevki... Gerçekte ikisi aynı şey ama sen hiçbirini bilemezsin.

Bn. ALVING: Belki haklısın. Biraz daha açıklar mısın Os-

wald?

OSWALD: Demek istediğim şu: Buradaki insanlara, öteden beri, çalışmanın işledikleri günahların bir cezası, uğradıkları lanetin bir bedeli olduğu öğretilirdi. Hayatın bir sefaletten başka bir şey olmadığı, bu hayattan ne kadar çabuk kurtulursak o kadar iyi olacağı söylendi.

Bn. ALVING: Evet öyle, hayat acılarla dolu. Biz de buna bilerek katkıda bulunuyoruz.

OSWALD: Ama o gezdiğim yerlerdeki insanlar bunların hiçbirini dikkate almıyorlar. Bu türden düşüncelere inanan kimse yok artık. Orada mutlulukla dolup taşmak hayatta olmanın tek belirtisi olarak kabul ediliyor. Anne, ne kadar resim yaptımsa hepsinin de yaşama sevincini yansıttığını fark etmedin mi? Hepsi... yaşama sevinci anlatan resimler... Bir ışık, parlayan güneş, bir dinginlik havası... mutluluktan yüzleri ışıldayan insanlar. İşte bu nedenle bu evde seninle kalmaktan korkuyorum.

Bn. ALVING: Korkuyor musun? Benimle olmaktan ne diye korkacaksın?

OSWALD: İçimdeki bütün bu güzel duyguların burada bozulup çirkin bir şeye dönüşmesinden korkuyorum.

Bn. ALVING (OSWALD'a dik dik bakarak): Öyle mi dersin?

OSWALD: Evet, eminim bundan. Oradaki hayatın aynısı burada yaşansa bile... ki bu mümkün değil.

Bn. ALVING (ayağa kalkar, kaygılı): Şimdi olanları açıkça anlamaya başladım.

OSWALD: Neyi anladın?

Bn. ALVING: İlk defa... evet. Şimdi söyleyebilirim sana.

OSWALD (ayağa kalkar): Anne, ne diyorsun?

REGINA (*gitmek için ayaklanır*): Gitsem iyi olacak.

Bn. ALVING: Hayır, kal. Söyleyebilirim artık. Şimdi öğlum, tüm gerçeği öğreneceksin. Oswald! Regina!

(MANDERS *salon kapısından içeri girer.*)

MANDERS: Evet dostlarım, Yetimhane'de ruhumuzu güzelce besledik.

OSWALD: Biz de benzer şeyi burada yaptık Bay Manders.

MANDERS: Bu denizci evi işi için Engstrand'ın yardımı ihtiyacı var. Regina'nın da Engstrand'ın yanına gitmesi gerekiyor.

REGINA: Yo, eksik olmayın ama gidemem Bay Manders.

MANDERS (REGINA'yı *fark eder*): Ne?.. Siz burada mıydınız? Üstelik elinizde bir içki kadehi!

REGINA (*aceleyle bardağı masaya koyar*): Affedersiniz.

OSWALD: Regina benimle geliyor Bay Manders.

MANDERS: Ne? Sizinle mi geliyor?

OSWALD: Evet; karım olarak... eğer isterse tabii.

MANDERS: Ama... ama... Tanrım!..

REGINA: Benim bir suçum yok Bay Manders.

OSWALD: Ya da burada kalırsam o da kalacak.

REGINA (*gönülsüz*): Burada mı?

MANDERS: Beni çok şaşırtıyorsunuz, Bayan Alving.

Bn. ALVING: Bunlardan hiçbiri olmayacak; çünkü her şeyi açıkça anlatacağım şimdi.

MANDERS: Ama bunu yapamazsınız! Hayır, olamaz bu!

OSWALD: Anne, nedir benden sakladığın?

REGINA (*kulak kabartır*): Bayan Alving! Dinleyin! Dışarıdan bağırırlar geliyor. (*Limonluğa gidip dışarı bakar*)

OSWALD (*soldaki pencereye yönelir*): Ne oldu acaba? Bu aydınlık da neyin nesi?

REGINA (*haykırır*): Yetimhane yanıyor!

Bn. ALVING (*pencereye koşar*): Yanıyor mu?

MANDERS: Yetimhane mi yanıyor? Olamaz, ben az önce oradaydım.

OSWALD: Şapkam nerede? Oh, sırası mı şapkanın? Babamın yetimhanesi!

(*Bahçe kapısından dışarı fırlar*)

Bn. ALVING: Şalım ver Regina! Her yer alevler içinde.

MANDERS: Ne korkunç! Bayan Alving, bu yangın günah yüklü bu eve bir ceza!

Bn. ALVING: Evet öyle. Hadi Regina.

(REGINA'yla birlikte dışarı koşarlar)

MANDERS (*ellerini oğuşturarak*): Üstelik sigorta da yok!

(*Onların ardından çıkar*)

PERDE

Üçüncü Perde

Aynı sahne. Tüm kapılar açıktır. Masadaki lamba hâlâ yanmaktadır. Dışarısı karanlık. Sadece arka pencereden birkaç donuk ışık titreşir. Bayan ALVING başında bir şal, limonluk-tan dışarı bakmakta, onun gibi başını sarmış olan REGINA da hemen Bayan ALVING'in yanında durmaktadır.

Bn. ALVING: Her yer baştan aşağı yanıp kül oldu.

REGINA: Bodrum hâlâ yanıyor.

Bn. ALVING: Oswald niye gelmiyor, anlamıyorum. Kurtarı-lacak bir şey yok ki artık.

REGINA: Şapkasını götürüp vereyim mi?

Bn. ALVING: Şapkasını bile almamış mı?

REGINA (salonu işaret eder): Hayır, işte orada asılı duru-

yor.

Bn. ALVING: Zararı yok. Nasıl olsa birazdan geri gelecek. Gidip de ne yapıyor, bir bakayım.

(Bahçe kapısından dışarı çıkar. MANDERS salondan içeri girer)

MANDERS: Bayan Alving nerede?

REGINA: Şimdi bahçeye indi.

MANDERS: Hayatımda böylesine korkunç bir gece geçir-medim.

REGINA: Büyük bir felaket, değil mi efendim?

MANDERS: Susun rica ederim, daha fazla konuşmayın. Düşünmek bile istemiyorum.

REGINA: Peki yangın nasıl çıkmış olabilir?

MANDERS: Bana sormayın Bayan Engstrand! Nereden bi-leyim ben? Siz de babanız gibi sorguya mı çekeceksiniz be-ni? Onun yaptığı yeter zaten.

REGINA: Ne yaptı ki?

MANDERS: Beni çileden çıkardı.

ENGSTRAND (salondan içeri girer): Bay Manders!

MANDERS (irkilerek geriye döner): Gene mi sen? Peşimi bırakmayacak mısın benim?

ENGSTRAND: E, ne yapayım. Tanrı hepimizin yardımcısı olsun! Ne dehşet verici bir şey, efendimiz!

MANDERS (aşağı yukarı gezinir): Lanet olsun, ne halt yi-yeceğim ben şimdi!

REGINA: Bir şey mi dediniz Bay Manders?

ENGSTRAND: Biz dua ederken birisi bu yangına yol açtı, biliyor musun? (Sadece REGINA'nın duyacağı bir sesle)

Şimdi bu ihtiyar budalayı avucumuzun içine aldık kızım. (Sesli) Ve şimdi benim boşboğazlığım yüzünden herkes bu yangının sorumlusu olarak sizi görecektir... ne kötü!..

MANDERS: Engstrand, seni temin ederim ki...

ENGSTRAND: Ama orada sizden başka elinde mum olan kimse yoktu efendim.

MANDERS (hareketsiz kalır): Evet, sen böyle diyorsun ama ben, elimde bir mum olduğunu hiç hatırlamıyorum.

ENGSTRAND: Ama ben efendimizin yanan mumun fitilini parmaklarıyla koparıp talaşların içine attığını gayet açık bir şekilde gördüm.

MANDERS: Gördün mü?

ENGSTRAND: Evet, hem de açık seçik.

MANDERS: Hiç anlamıyorum. Fitili parmaklarımla kopar-mak hiç âdetim değildir.

ENGSTRAND: Evet, hiç de size yakışır bir davranış değildi efendim. Ama bunu yapmanın çok tehlikeli bir şey olaca-ğını kim düşünebilirdi ki?

MANDERS (tedirgin gezinir): Oh, sorma bana!

ENGSTRAND (MANDERS'in peşinde): Hem Yetimhane'nin sigortasını yaptırmamıştınız, değil mi efendim?

MANDERS: Yo, hayır. Yaptırmadık... biliyorsun.

ENGSTRAND: Sigorta yaptırmadınız... sonra da gidip bü-tün Yetimhane'yi alevler içinde bıraktınız. Tanrım, ne ta-lihsizlik!..

MANDERS (alnındaki terleri siler): Köşeye kıstırdın ya be-ni, konuşursun artık.

ENGSTRAND: Ve bu talihsizlik hem kentimizin hem de bütün memleketin hizmetinde olacak bir hayır kuruluşu-

nun başına geliyor. Gazeteler siz efendimize pek iyi gözle bakmayacaklar herhalde.

MANDERS: Evet, beni kaygılandıran da bu işte. İşin en berbat yanı. Beni herkes suçlayacak, ne korkunç!

Bn. ALVING (*bahçeden gelir*): Oswald'ı yangından bir türlü uzaklaştıramadım.

MANDERS: Siz misiniz Bayan Alving?

Bn. ALVING: Yarın bir konuşma yapmak zorunluluğundan kurtulmuş oldunuz böylece Bay Manders.

MANDERS: Keşke bunlar olmasaydı da...

Bn. ALVING (*katı bir sesle*): Olacağı buydu işte. Yetimhane'nin sonu zaten hayırlı değildi.

MANDERS: Hayırlı değil miydi?

Bn. ALVING: Siz öyle düşünmüyor musunuz?

MANDERS: Kötü talihimizin bize oynadığı bir oyun bu.

Bn. ALVING: Şimdi işimizi yeni baştan konuşmamız gerek. Bay Manders'ı mı bekliyorsun, Engstrand?

ENGSTRAND (*salon kapısında*): Evet.

Bn. ALVING: Otur öyleyse.

ENGSTRAND: Teşekkür ederim, ayakta kalayım daha iyi.

Bn. ALVING (MANDERS'a): Birazdan vapur kalkacak sanırım.

MANDERS: Evet, bir saate kalmaz.

Bn. ALVING: Lütfen tüm evrakı yanınızda götürün. Bu iş hususunda bir tek söz bile işitmek istemiyorum artık. Düşünmem gereken başka konular var.

MANDERS: Bayan Alving...

Bn. ALVING: Daha sonra size istediğiniz gibi bir vekâletname göndereceğim.

MANDERS: Nasıl isterseniz. Miras konusunda bazı değişiklikler düşünüyorsunuz sanırım.

Bn. ALVING: Evet.

MANDERS: Geçici olarak şöyle bir düzenleme önereyim size. Solvik arazisini Kiliseye devredin; orası kuşku yok ki çok değerli bir yer, her zaman şu ya da bu amaçla kullanılabilir. Bankadaki anaparanın getireceği faize gelince, onu da hayırlı bir şekilde kullanabilirim.

Bn. ALVING: Dilediğiniz gibi yapın. Bütün bunlar beni hiç ilgilendirmiyor şu anda...

ENGSTRAND: Benim denizci evi tasarımı da düşünecek misiniz, Bay Manders?

MANDERS: A, evet. Bu da bir öneri tabii. Ama bunun üzerinde uzun uzadıya düşünmek gerekli.

ENGSTRAND (*kendi kendine*): Düşünecek ha? Lanet olsun! Şeytan kılıklı herif!

MANDERS (*içini çeker*): Maalesef bu işlerle daha ne kadar ilgilenebilirim, size kesin olarak söyleyemem. Kamuoyu beni bu işi bırakmaya zorlayabilir. Bu tamamen, soruşturmanın sonucunda yangının sebebinin ne olduğunun bulunmasına bağlı.

Bn. ALVING: Ne diyorsunuz?

MANDERS: Kimse de önceden sonucun ne olacağını tahmin edemez.

ENGSTRAND (MANDERS'a *yaklaşır*): Yo, sonucu önceden bilen biri çıkabilir. Çünkü burada, yanınızda Jakob Engstrand var efendim.

MANDERS: Sağol da, yalnız...

ENGSTRAND (*sesini alçaltır*): Ve de Jakob Engstrand muhterem bir hayırseveri, yardıma ihtiyaç duyduğu anda bırakıp kaçacak kadar düşük bir adam değildir.

MANDERS: Doğru da aziz dostum, nasıl?..

ENGSTRAND: Efendimiz Jakob Engstrand'ı bir kurtuluş meleği olarak görebilirler.

MANDERS: Yo yo. Bunun kabul edemem.

ENGSTRAND: Nasıl olacağını söyleyeyim size yine de. Şu anda, bütün bu olan bitenin sorumluluğunu yüklenmeye hazır birisi var karşınızda.

MANDERS: Jakob! (ENGSTRAND'ın ellerine sarılır) Bir tanesin sen! Denizci evi işinde her türlü yardımı göreceksin, bana güven bu konuda.

(ENGSTRAND teşekkür etmek ister, ama çok duygulandığından yapamaz)

MANDERS (*cüzdanını çıkarıp sallır*): Şimdiyse gitmemiz gerekiyor. Birlikte bir yolculuk yapacağız.

ENGSTRAND (*yemek odasının kapısı yanında, REGINA'ya*): Gördün mü civeleğim, hâlâ benimle gelmek istemiyor musun? Yan gelip yatarsın orada.

REGINA (*başını 'olmaz' anlamında sallır*): Mersi!

(REGINA salona gidip MANDERS'in eşyalarını getirir.)

MANDERS: Hoşça kalın Bayan Alving! Ümit ederim ki bu ev bir düzene girsin, her şey kanun nizam dairesinde yürü-sün.

Bn. ALVING: Güle güle Bay Manders. (Limonluğa gider OSWALD'ın bahçe kapısından içeri girdiğini görür)

ENGSTRAND (REGINA'yla birlikte MANDERS'in paltosu-

nu tutarken): Hoşça kal yavrum. Eğer bir şey olursa Jakob Engstrand'ı nerede bulacağını biliyorsun. (*Sesini alçaltır*) Küçük Limon Sokağı, öhöm! (Bayan ALVING'le OSWALD'a) Gariban denizciler için açacağım evin adı "Alving'in Yeri" olacak, evet. Orası için çok güzel fikirler var kafamda, onları gerçekleştirsem eğer, tam da merhum Alving'in adına yaraşır bir yer olacak.

MANDERS (*kapıda*): Öhöm öhöm! Hadi gidelim aziz dostum. Hoşça kalın, hoşça kalın!

(ENGSTRAND'la birlikte salon kapısından çıkarlar)

OSWALD (*masaya giderek*): Engstrand ne evinden söz ediyordu öyle?

Bn. ALVING: Bay Manders'la birlikte denizcilere bir yer açmayı düşünüyorlar.

OSWALD: O da Yetimhane gibi yanıp gider nasılsa.

Bn. ALVING: Niçin böyle konuşuyorsun?

OSWALD: Her şey yanıp kül oldu; babamdan hiçbir anı kalmadı geride. Benim de her tarafım yandı.

(REGINA telaşlanır)

Bn. ALVING: Oswald, orada bu kadar uzun kalmamalıydın.

OSWALD (*masaya oturur*): Haklısın.

Bn. ALVING: Dur yüzünü kurutayım, ıslanmışsın. (OSWALD'ın yüzünü mendiliyle kurular)

OSWALD (*gözlerinde bir ifade olmaksızın dalgınca önüne bakar*): Sağ ol anne.

Bn. ALVING: Yorulmadın mı Oswald? Uyumak istemez misin?

OSWALD (*tedirgin*): Hayır hayır, uyumayacağım. Asla

uyuyamam ben, sadece uyur gibi yaparım, o kadar. (Kederle) Olacağı buydu.

Bn. ALVING (*ona endişeyle bakar*): Her neyse olan oldu artık. Sen sahiden de hasta oldun, canım yavrum.

REGINA (*ilgiyle*): Bay Alving hasta mı?

OSWALD (*sabırsızca*): Şu kapıları kapatın! Bu amansız korku...

Bn. ALVING: Kapıları kapat Regina. (REGINA kapıları kapatır, salon kapısının yanında durur. Önce Bayan ALVING, sonra da REGINA şallarını çıkarırlar. Bayan ALVING bir sandalye çekip OSWALD'ın yanına oturur.) Eveet! Şimdi ben yanındayım...

OSWALD: Gel, otur anne. Regina, sen de gel. Sen hep yanımda olmalısın Regina, bana yardım etmelisin. Yoksa yapmaz mısın bunu?

REGINA: Anlamadım.

Bn. ALVING: Yardım mı?

OSWALD: Evet, gerektiği zaman.

Bn. ALVING: Sana annen yardım edemez mi Oswald?

OSWALD: Sen mi? (*Gülümser.*) Hayır anne, benim istediğim yardımı sen yapamazsın. (*Sinirli güler*) Sen? Ha ha! (*Ciddileşir*) Ama her şeye rağmen haklı olan sensin. (*Gücenik*) Neden beni adımla çağırılmıyorsun, Regina? Neden Oswald demiyorsun bana?

REGINA (*alçak sesle*): Bayan Alving'in bunu uygun bulacağını sanmıyorum.

Bn. ALVING: Birazdan bunu söyleme hakkına sahip olacaksın Regina. Gel, yanıma otur. (REGINA çekingen ve sessiz masanın diğer ucuna oturur) Çilekeş yavrum, şimdi beynini kemirip duran bu ıstırabına bir son vereceğim.

OSWALD: Sahi mi anne?

Bn. ALVING: Sana pişmanlık ve keder veren tüm şeylere...

OSWALD: Yapabilir misin bunu?

Bn. ALVING: Evet Oswald. Az önce yaşama sevincinden söz etmiştin. Bu konuda söylediğin tüm sözler yaşadığım her şeye yepyeni bir ışık tuttu.

OSWALD (*başını sallar*): Bu söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorum.

Bn. ALVING: Babanı genç bir subayken görmeliydin Oswald; yaşama sevinciyle dopdolu bir insandı.

OSWALD: Evet, biliyorum.

Bn. ALVING: Ona bakınca insanın içi huzur dolardı; coşkulu, tam bir delifişek...

OSWALD: Sonra?

Bn. ALVING: Sonra hayat dolu bu çocuk, çünkü bir çocuk gibiydi, hiçbir canlılığı olmayan kupkuru bir kasabaya yerleşince yaşama sevincini büsbütün yitirdi. Kendisini kapıp koyverdi artık. Burada amaçsızca bir hayat sürmek zorundaydı; resmi görevi dışında yapacak hiçbir şeyi yoktu, o sıkkıcı görevinin gereklerini yerine getirmekten başka. Yaşama sevincinin ne olduğunu bilen bir tek insan dahi yoktu çevresinde... Sadece bir sürü aylak ve sarhoş adam...

OSWALD: Anne!..

Bn. ALVING: Ve nihayet kaçınılmaz son gelip çattı.

OSWALD: Kaçınılmaz olan neydi?

Bn. ALVING: Bu evde yaşarsan eğer, ne hale geleceğini sen kendin söyledin.

OSWALD: Yani babam... babam...

Bn. ALVING: Zavallı baban içindeki yaşama sevincini ortaya dökcek bir çıkış yolu bulamadı. Üstelik ben de ona huzur vermedim.

OSWALD: Sen de mi?

Bn. ALVING: Evet, çünkü görev duygusuyla yetiştirilmiştim; burada da epey bir süre hep görevimi yerine getirmem gerektiğine inanıyordum. Her şey görevle başlayıp görevle bitiyordu gözümde -benim görevim ya da onun görevi-. Böylece bu evi zavallı babana zindan ettim sonunda.

OSWALD: Mektuplarında neden bunları anlatmadın bana?

Bn. ALVING: Bunları sana yazmam doğru olmaz, diye düşünüyordum. Ne de olsa onun oğluydun.

OSWALD: Peki düşündüğün neydi o zaman?

Bn. ALVING: Bir gerçek... Sen doğmadan önce baban artık mahvolmuş bir adamdı.

OSWALD (güçlkle nefes alır): Ya!.. (Pencereye gider)

Bn. ALVING: Sonra, gece gündüz kafamı kurcalayan bir mesele vardı. Regina onun kızıydı ve oğlumla eşit haklara sahip olmalıydı.

OSWALD (aniden dönerek): Regina mı?

REGINA (ayağa fırlayıp nefes nefese sorar): Ben... ben mi?

Bn. ALVING: Evet... şimdi ikiniz de gerçeği öğrendiniz.

OSWALD: Regina!

REGINA (kendi kendine): Demek annem de o biçim kadınlardan biriydi.

Bn. ALVING: Annen iyi bir insandı Regina.

REGINA: Evet ama, yine de o biçim kadınlardan biriymiş işte. Bazen kendim de, annemin böyle biri olabileceğini

hissetmiyorum değildim, ama... O zaman, lütfen efendim, bir an önce buradan ayrılmama izin verir misiniz?

Bn. ALVING: Gerçekten gitmek istiyor musun Regina?

REGINA: Evet efendim, gerçekten istiyorum.

Bn. ALVING: Karar senin tabii, ama...

OSWALD (REGINA'ya yaklaşıp): Hemen şimdi mi? Burası senin evin.

REGINA: Mersi Bay Alving... ah, size şimdi Oswald diyebilirim tabii, ama asıl demek istediğim şekilde söylemiş olamam.

Bn. ALVING: Regina, sana karşı yeterince dürüst olmadım...

REGINA: Evet, dürüst olduğunuzu söyleyemem ben de. Oswald'ın hasta olduğunu daha önceden bilseydim... Şimdiden sonra onunla aramızda ciddi hiçbir ilişki olamaz... Bu taşrada oturup bütün ömrümü bir hastaya bakmakla geçiremem, hayır.

OSWALD: Sana bu kadar yakın olan bir insan için de mi kalamazsın?

REGINA: Hayır, gerçekten yapamam. Yoksul bir kız gençliğinin güzelliğinin değerini bilmeli; yoksa ne olup bittiğini bile anlamadan kendini kolayca kapı önünde buluverir. Benim içimde de yaşama sevinci var Bayan Alving!

Bn. ALVING: Evet öyle; ama böyle bırakıp gitme Regina.

REGINA: Ah, üzülme... her şey olacağına varır. Eğer Oswald babasına çekmişse, ben de anneme çekeceğim herhalde... Size sorabilir miyim Bayan Alving, Bay Manders bu gerçeği biliyor mu?

Bn. ALVING: Bay Manders her şeyi biliyor.

REGINA (*şalını sırtına alır*): Oh, öyleyse yapabileceğim en iyi şey bir an önce vapura yetişmek olacak. Bay Manders çok iyi bir beyefendi; bana kolaylık gösterecektir. Çünkü bankada ona bıraktığınız parada benim de hakkım var şimdi. En azından o iğrenç marangozunki kadar...

Bn. ALVING: Ne yapsan haklısın Regina.

REGINA (*Bayan ALVING'e sabit bir bakışla*): Beni bir beyefendi kızı gibi yetiştirebilirdiniz; bu çok daha doğru olurdu. (*Başını iki yana sallayarak*) Ah, şey... neyse, önemli değil artık. (*Açılmamış şampanya şişesine acı acı bakar*) Size yalnızca şunu söyleyeyim; gün gelecek, ben de kibar insanlarla birlikte şampanya içeceğim.

Bn. ALVING: Eğer bir yuva özlemi duyarsan kapımız sana açık Regina.

REGINA: Hayır, teşekkür ederim Bayan Alving; Bay Manders benimle ilgilenir. Zaten talihim kötü giderse, bir yuva sıcaklığı bulabileceğim bir yer biliyorum.

Bn. ALVING: Neresiymiş orası?

REGINA: "Alving'in Yeri."

Bn. ALVING: Regina... bu kadar kör olamazsın... kendini mahvedeceksin!

REGINA: Hıh!.. Hoşça kalın.

(*Selam verip salon kapısından dışarı çıkar*)

OSWALD (*pencereden dışarı bakarak*): Gitti mi?

Bn. ALVING: Evet, gitti...

OSWALD (*kendi kendine mırıldanır*): Her şey yanlış.

Bn. ALVING (*OSWALD'a yaklaşıp elini omuzuna koyar*): Oswald... yavrum... bu olay çok mu sarstı seni?

OSWALD (*yüzünü annesine döner*): Babam hakkında anlat-

tıkların mı?

Bn. ALVING: Evet, talihsiz babanın başına gelenler... bunları kaldıramayacağından öylesine korkuyorum ki...

OSWALD: Niyeymiş o? Elbette çok şaşırdım, ama yine de benim için o kadar da önemli değil.

Bn. ALVING (*ellerini geri çeker*): Önemli değil mi? Babanın hayatı koskoca bir hiç miydi yani?..

OSWALD: Elbette ona bir sempati duyuyorum, ama herhangi birine duyabileceğim kadar.

Bn. ALVING: Bu da fazla artık! O senin öz baban!

OSWALD (*patlar*): Babam, babam! Babamı hiç tanımıyorum ben. Onun hakkında beni küçükken fenalaştırıp kusturmasından başka bir şey bilmiyorum.

Bn. ALVING: Ne korkunç!.. Ne olursa olsun, bir evlat babasına karşı sevgi duymalıdır.

OSWALD: Babasından kendisine şükranla anacağı hiçbir şey kalmadığı zaman da mı? Babasını hiç tanımazken bile mi? Sen, başka konularda son derece geniş fikirli olan insan, bu modası geçmiş saçmasapan şeyleri nasıl böyle şiddetle savunursun?

Bn. ALVING: Demek bunlar senin için saçma bir inançtan başka bir şey değil...

OSWALD: Evet, bunu kendin de açık seçik görebilirsin ane. Bu boş inançlar dünyanın her yerinde var ve de...

Bn. ALVING: Hortlaklar!

OSWALD (*odanın diğer ucuna gider*): Evet, hortlaklar da diyebilirsiniz.

Bn. ALVING (*duygusal bir patlamayla*): Oswald, sen o zaman beni de sevmiyorsun.

OSWALD: Seni tanıyorum ne de olsa.

Bn. ALVING: Beni tanıyorsun demek... hepsi bu mu?

OSWALD: Senin bana ne kadar düşkün olduğunu biliyorum, bunun için sana minnet borçluyum. Hem, bu hastalığımda bana bakacak tek insan sensin.

Bn. ALVING: Tabii bakarım Oswald. Seni evde kalmaya mecbur ettiği için bu hastalığa neredeyse şükredeceğim. Çünkü görüyorum ki sana hükmedemiyorum. Ama seni kazanacağım, seni kazanmam gerekiyor.

OSWALD (patlar): Tamam tamam, hepsini laf olsun diye söyledim. Unutma ki ben hasta bir insanım anne. Başka biriyle çok fazla ilgilenemiyorum; kendi derdim bana yetiyor.

Bn. ALVING (yumuşak): Sana sabırla, anlayışla bakarım.

OSWALD: Ve de hep güler yüzlü olursun, değil mi anne?

Bn. ALVING: Evet yavrum, dediğin gibi. (Yanına gider) Şimdi bütün ıstırap ve keder duyduğun şeyler sona erdi, değil mi?

OSWALD: Evet, senin sayende anne. Ama bu korkuyu kim yok edecek?

Bn. ALVING: Korku mu?

OSWALD (odada gezinir): Regina ufacık bir sözüyle bu korkuyu silip atabilirdi.

Bn. ALVING: Anlamıyorum seni. Neyin korkusu? Regina'nın ne ilgisi var?

OSWALD: Vakit çok geç oldu değil mi anne?

Bn. ALVING: Sabah olmak üzere. (Limonluğun camlarından dışarı bakar) Tepelerde şafak az önce söktü. Gökyüzü pırıl pırıl Oswald. Biraz sonra güneşi göreceksin.

OSWALD: Ne güzel. Her şeye rağmen hâlâ beni mutlu edecek, hayata bağlayacak çok şey var.

Bn. ALVING: Tabii... tabii yavrum.

OSWALD: Hatta artık resim yapamasam bile...

Bn. ALVING: Kısa bir süre sonra resim de yapacaksın yavrucuğum. Kendi kendine kurduğun bütün bu bunaltıcı düşüncelerden kurtulacaksın artık.

OSWALD: Evet, bu saplantılarımı bırakmama yardım etmen güzel bir şey... Ama şu korkuyu bir atabilsem. (Divana oturur) Biraz daha konuşalım anne.

Bn. ALVING: Konuşalım oğlum.

(Divanın yanına bir koltuk çekip oturur.)

OSWALD: Güneş doğuyor... ve sen her şeyi biliyorsun anne; onun için artık korkmuyorum.

Bn. ALVING: Neyi biliyorum?

OSWALD (annesini dinlemez): Anne, bu gece benim için her şeyi yapabileceğini söylemiştin, değil mi?

Bn. ALVING: Evet, söyledim.

OSWALD: Sen sözüne sadık mısındır anne?

Bn. ALVING: Bana güven yavrum. Ben senin için yaşıyorum...

OSWALD: Tabii tabii; şey, dinle beni anne. Sen çok dırayetli bir insansın, biliyorum. Sana anlatacaklarımı işitince hiç telaşlanma, sakın ol, tamam mı?

Bn. ALVING: Oswald, beni ürkütüyorsun...

OSWALD: Bağırıp çağırma, anlaştık mı? Duyuyor musun beni? Söz ver bana. Oturup sakın sakın konuşacağız. Söz veriyor musun anne?

Bn. ALVING: Peki... söz veriyorum. Yeter ki ne olduğunu anlat.

OSWALD: Dinle o halde... Benim bu yorgunluğum... resim yapamamam... bunlar gerçekten de bir hastalıktan dolayı değil.

Bn. ALVING: Ne peki?

OSWALD: Ben ne çekiyorsam bana babamdan kalıtımla geçen şeylerden çekiyorum. (*Alnına dokunup alçak sesle*) Burda... hastalık burda.

Bn. ALVING (*neredeyse dili tutulmuştur*): Oswald! Yo... hayır!

OSWALD: Bağırma; dayanamam buna. Evet, söylüyorum işte, hastalık burda, pusuya yatmış bekliyor. Hiç ummadığın bir anda da ortaya çıkabilir.

Bn. ALVING: Tanrım, olamaz!

OSWALD: Sakin ol. İşte benim durumum bu.

Bn. ALVING (*birden ayağa fırlar*): Bu doğru değil Oswald! İmkânsız, olamaz böyle bir şey!

OSWALD: Dışarıdayken bir kriz geçirdim. Ama onu çabucak atlattım. Gerçeği öğrendikten sonra bu lanet olası korku yakamı bırakmadı.

Bn. ALVING: Demek korkun bundan, öyleyse...

OSWALD: Evet, öylesine korkunç ki... anlatamam. Keşke bilinen ölümcül bir hastalık olsaydı... Ölmekten pek korkmuyorum, ama yine de, yaşayabildiğim kadar yaşamak isterim.

Bn. ALVING: Evet evet, Oswald; buna mecbursun.

OSWALD: Ama bu korku öldürüyor beni. Çaresiz bir bebegin durumuna düşmek, yedirilip içirilmesi gereken bir

bebek gibi olmak... Oh, ne feci bir şey!..

Bn. ALVING: Annen var yanında yavrum, sana bakarım ben.

OSWALD (*yerinden sıçrar*): Hayır, asla! Buna dayanamam işte. Yıllar boyu hasta yatağında yatıp ölümü beklemeyi, orada yaşlanıp saçlarımın ağarmasını... bunları düşünmek bile istemiyorum. O zamana dek belki sen de ölür, beni yalnız bırakırsın. (*Bayan ALVING'in yanına oturur*) Çünkü doktorun dediğine göre bu hastalık insanı hemen öldürmezmiş. Doktor, "beynin yumuşaması" gibi bir şey söyledi. (*Acıyla güler*) Bu tarif öylesine güzel geldi ki bana; bunu düşününce aklıma hep kiraz renkli kadife perdeler geliyor... böyle yumuşacık, okşanası bir şey...

Bn. ALVING (*bir çılgılık atar*): Oswald!

OSWALD (*odada gezinmeye başlar*): Sen de Regina'yı benden kopardın! Bir tek Regina olsaydı yanımda! O yardım ederdi bana, biliyorum.

Bn. ALVING (*OSWALD'ın yanına gider*): Seni hiç anlamıyorum canım yavrum. Böyle bir yardım için ben ne güne duruyorum?

OSWALD: O krizi atlattıktan sonra doktor, bunun bir daha tekrarlanması halinde... ki krizin tekrar gelmesi kaçınılmaz... hiç kurtulma ümidi olmadığını söyledi.

Bn. ALVING: Ne taş yürekli bir doktormuş.

OSWALD: Bu krizin ne zaman olabileceğini öğrenmeye çalıştım ondan. Buna karşı bir önlem almam gerektiğini söyledim. (*Kurnazca gülümser*) Ve aldım da. (*İç cebinden küçük bir kutu çıkarır*) Bunu görüyor musun anne?

Bn. ALVING: Nedir o?

OSWALD: Morfin.

Bn. ALVING (*dehşet içinde*): Oswald! Yavrum!

OSWALD: Bunun gibi on iki kutu daha var.

Bn. ALVING (*kutuyu kapmaya çalışır*): Ver onu bana Oswald!

OSWALD: Henüz değil anne. (*Kutuyu yeniden cebine koyar*)

Bn. ALVING: Buna dayanamam ben, gücüm yetmez!

OSWALD: Dayanmak zorundasın. Regina burada olsaydı şimdi, durumumu ona sakince anlatır... ve ondan son bir kez bana yardım etmesini dilerdim. Eminim ederdi.

Bn. ALVING: Hayır, etmezdi.

OSWALD: O korkunç kriz tekrar gelse ve Regina beni bir bebek gibi uzanmış bir halde... artık kurtarılamaz, kendisinden ümit kesilmiş bir halde görseydi...

Bn. ALVING: Regina dünyada yapmazdı.

OSWALD: Yo, yapardı. Regina öylesine yufka yürekli dir ki... Ama o da bana bakmaktan usanırdı.

Bn. ALVING: Çok şükür ki Regina burada değil.

OSWALD: Öyleyse bu işi sen yapacaksın anne.

Bn. ALVING (*bir çığlık atar*): Ben mi?

OSWALD: Senden başka kim var ki?

Bn. ALVING: Ben? Annen?

OSWALD: Evet, annem olduğun için.

Bn. ALVING: Ben? seni dünyaya getiren... sana hayat veren...

OSWALD: Hayatımı kurtar, demiyorum sana. Hem ne biçim bir hayat verdin ki bana? İstemiyorum o verdiğin hayatı! Benden geri alacaksın onu!

Bn. ALVING: Yetişin! Yetişin! (*Salona doğru koşar*)

OSWALD: Bırakma beni! Nereye gidiyorsun?

Bn. ALVING (*salon girişinde*): Doktor çağıracağım Oswald! Bırak gideyim!

OSWALD: Gitmeyeceksin. Kimse de içeri gelmeyecek.

(*Kapıyı kilitler*)

Bn. ALVING: Oswald! Oswald! Yavrum!..

OSWALD (*Bayan ALVING'in arkasında*): Beni bu korku içinde kıvranıırken görmeye dayanabilecek misin?.. Yüreğin gerçekten de bir anne yüreği mi?

Bn. ALVING (*kendini sakinleştirir, kısa bir sessizlik*): İsteddiğini yapacağım.

OSWALD: Sahi mi?

Bn. ALVING: Eğer gerekli olursa. Ama olmayacak, kriz hiç gelmeyecek... bu imkânsız!

OSWALD: Umalım ki öyle olsun. Artık bir arada olalım anne... yaşadığımız sürece hep bir arada. Sağ ol anne.

(OSWALD, Bayan ALVING'in divanın yanına çektiği koltuğa oturur. Ortalık ağarmıştır; masadaki lamba hâlâ yanmaktadır)

Bn. ALVING (OSWALD'e ihtiyatla yaklaşır): Şimdi daha iyisin, değil mi?

OSWALD: Evet.

Bn. ALVING (*Oğlunun üzerine eğilerek*): Senin korkunç kuruntularından başka bir şey değil bu Oswald. Sadece kuruntu. Bu kadar üzüntü sana çok zararlı. Şimdi biraz dinlen, kendi evinde annenle birlikte sin yavrum. İsteddiğin her şeye sahip olacaksın; tıpkı küçük bir çocukken sahip olduğun gibi. Oldu işte; bak, kriz geçti. Ne kadar kolay atlattın,

gördün mü? Böyle olacağını biliyordum zaten. Bak Oswald, bizi ne kadar güzel bir gün bekliyor. Güneşli, pırıl pırıl; şimdi her yanı açıkça görebilirsin.

(Masaya gidip lambayı söndürür. Güneş yükselmektedir. Uzaktan görünen karlı dağlar sabahın güneşinin altında cam gibi parlamaktadır)

OSWALD (bu manzaraya sırtı dönük, koltuğunda hareketsiz oturmaktadır; aniden): Anne, güneşi ver bana.

Bn. ALVING (masadan şaşkınlıkla oğluna bakar): Ne dedin?

OSWALD (kuru, donuk bir sesle yineler): Güneş... güneşi...

Bn. ALVING (oğlunun yanına gelir): Oswald, neyin var? (OSWALD koltukta erimiş gitmiştir sanki; tüm kasları gevşemiş, yüzü anlamsız bir ifade almıştır. Gözleri aptalca bakar; Bayan ALVING dehşet içinde titremeye başlar) Ne oldu? (Bağırır) Oswald! Neyin var; ne oldu sana? (Kendine çekip sarsmaya başlar) Oswald! Oswald! Bana bak! Beni tanımıyor musun?!

OSWALD (tekdüze bir sesle): Güneş... güneşi...

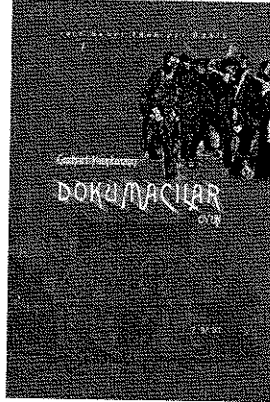
Bn. ALVING (ayağa fırlayıp başını ümitsizlik içinde dövmeğe başlar ve haykırır): Buna dayanamam! (Korkudan kaskatı bir halde dişlerinin arasından) Dayanamam! Hayır, yapmam! (Birden) Nereye koydu kutuyu? (OSWALD'ın ceplerini karıştırır) İşte burda! (Geri çekilip bağırır) Yo yo, hayır! Ama yapmalıyım... yo, hayır hayır! (OSWALD'ın birkaç adım ötesinde durur, elleriyle saçlarını kavrar ve dehşetten dili tutulmuş halde, korku dolu gözlerle OSWALD'a bakabilir.)

OSWALD (aynı, hareketsiz): Güneş... güneşi...

PERDE

Dokumacılar

Gerhart Hauptmann

Çeviren: Hüseyin Salihoğlu

On dokuzuncu yüzyılın ortalarında Silezyalı dokumacıların ayaklanması. Yoksulların kurtuluş savaşının öyküsü. Alman doğalcılığının başyapıtı.

"Schopenhauer acımayı sevgi olarak anlarken sevgiyi acıma olarak görür. Bu biçimdeki bir acıma duygusu benim *Dokumacılar*'ı yazmama neden olmuş olabilir. Ama aynı derecede sosyal adalet düşüncesinin zorlaması da."